

samk

Satakunnan ammattikorkeakoulu
Satakunta University of Applied Sciences

TIINA HIIDENOJA-SIRÉN
TANJA HYDÉN

SPR:n terveyden edistämisen yhteyshenkilön toiminnan vahvistaminen

TERVEYDEN EDISTÄMISEN YAMK
TUTKINTO-OHJELMA
2023

TIIVISTELMÄ

Hiidenoja-Sirén, Tiina ja Hydén, Tanja: SPR:n terveyden edistämisen yhteys-
henkilön toiminnan vahvistaminen

Opinnäytetyö ylempi AMK

Terveyden edistäminen

Kesäkuu 2023

Sivumäärä: 79

Tämän kehittämistyön tarkoituksena on löytää keinoja tukea Suomen Punaisen Ristin (SPR) terveyden edistämisen yhteyshenkilön roolia järjestössä ja vahvistaa terveyden edistämisen yhteyshenkilön toimintaa SPR:n osastossa. Tavoitteena on kehittää toimintamalli, perehtymisen polku, selkeyttämään terveyden edistämisen yhteyshenkilön toimintaa järjestössä. Kehittämistyö toteutettiin palvelumuotoilun ja yhteiskehittämisen keinoin. Tavoitteena oli luoda terveyden edistämisen yhteyshenkilön perehtymisen polku helpottamaan yhteyshenkilön toimintaa järjestössä.

Alkukyselyn ja valtakunnallisen kyselyn tulosten avulla selvitettiin millaiseksi yhdyshenkilöt kokevat roolinsa osastossa. Lisäksi kyselyllä selvitettiin terveyden edistämisen yhteyshenkilöiden tarpeita ja toiveita tehtävän onnistuneeseen toteuttamiseen. Yhteiskehittämisen ideaillassa käytettiin saatuja tuloksia ideoinnin pohjana. Illassa käytettiin Brainstorming-menetelmää tiedon hankkimiseen. Jokainen osanottaja pystyi itse kirjaamaan ajatuksiaan Padlet-alus-
talle.

Toiminnan tärkeimmäksi tueksi nousi perehdytys osaston terveyden edistämisen tehtävään. Sen lisäksi nähtiin tarpeellisena monipuolinen koulutus, yhteiset tapaamiset sekä yhdessä tekeminen. Omien taitojen vahvistamisessa koettiin tarpeelliseksi TVT-taitojen (tieto- ja viestintäteknologian taidot) vahvistaminen SPR:n eri järjestelmissä. Covid-19-pandemian myötä TVT-aidot kehittyivät suurimmalla osalla todella paljon. Näin oli mahdollista saavuttaa valtakunnallisia verkkotapaamisia.

Terveyden edistämisen yhteyshenkilön perehtymisen polun avulla järjestön on mahdollista kehittää terveyden edistämisen yhteyshenkilöiden perehdytystä ja vahvistaa näin heidän toimintaansa osastoissa.

Avainsanat: SPR, terveyden edistäminen, vapaaehtoistyö, palvelumuotoilu

Abstract

Hiidenoja-Sirén, Tiina ja Hydén, Tanja: Strengthening the activities of the Finnish Red Cross's health promotion contact person

Master's thesis

Health Promotion

June 2023

Number of pages: 79

The purpose of this development work is to find ways to support the role of the Finnish Red Cross health promotion contact person in the organisation and to strengthen the activities of the health promotion contact person in the Finnish Red Cross unit. The aim is to develop an operating model, a path of familiarisation, to clarify the activities of the health promotion contact person in the organisation. The development work was carried out by means of service design and co-creation. The aim was to create a path of familiarisation with the health promotion contact person, to facilitate the activities of the contact person in the organisation.

The results of the initial survey and the national survey were used to find out how the contact persons feel about their role in the unit. In addition, the survey examined the needs and wishes of health promotion contact persons for the successful implementation of the task. The results of the co-creation idea evening were used as a basis for brainstorming. In the idea evening, the brainstorming method was used to obtain information. Each participant was able to self-record their thoughts on the Padlet platform.

The most important support for the activities was the orientation to the unit's task of health promotion. In addition, versatile training, joint meetings and doing things together were considered necessary. In order to strengthen one's own skills, it was felt necessary to strengthen ICT (information and communication technology) skills in the various systems of the Finnish Red Cross. With Covid-19-pandemic, most of them developed their ICT skills a lot. In this way, it was possible to achieve nationwide online meetings.

With the help of the health promotion contact person's path, the organisation has the opportunity to develop the orientation of health promotion contact persons and thus strengthen their activities in the units.

Keywords: Finnish Red Cross, health promotion, service design, volunteering

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	6
2 TERVEYDEN EDISTÄMINEN JÄRJESTÖTYÖSSÄ.....	7
2.1 Terveyden edistämisen kehittyminen	7
2.2 Terveystiedot	10
2.3 Terveyden edistäminen Suomen Punaisessa Ristissä	12
3 VAPAAEHTOISTOIMINTA YHTEISKUNNAN VOIMAVARANA	19
3.1 Sosiaali- ja terveysjärjestöjen toiminta Suomessa.....	19
3.2 Vapaaehtoistoiminta Suomessa	21
3.3 Vapaaehtoistyön mahdollisuudet.....	23
3.4 Vapaaehtoistyön onnistumiseen vaikuttavia tekijöitä.....	27
4 KEHITTÄMISTYÖN TAUSTA	30
4.1 Kehittämistyön tarkoitus ja tavoitteet	30
4.2 Kehittämistyön menetelmät	30
4.3 Toimintaympäristönä Suomen Punainen Risti	32
5 PALVELUMUOTOILU KEHITTÄMISESSÄ.....	34
5.1 Palvelumuotoilu	34
5.2 Aivoriihi.....	36
5.3 Implementoinnin suunnitelma PDCA-mallia käyttäen.....	37
6 YHTEYSHENKILÖN PEREHTYMISEN POLUN KEHITTÄMINEN	39
6.1 Kehittämistyön tarve	39
6.2 Alkukyselyn toteutus.....	40
6.3 Valtakunnallinen kysely ja sen tulokset	42
6.4 Ideailta yhteiskehittämisellä.....	45
6.5 Terveyden edistämisen yhteyshenkilön polku	49
7 KEHITTÄMISTYÖN PROSESSIN ARVIOINTI.....	54
7.1 Kehittämistyön pohdinta	54
7.2 Jatkokehittämisideat.....	58
LÄHTEET.....	59
LIITE 1: SPR SATAKUNNAN PIIRIN KARTTA.....	64
LIITE 2: SPR:N TERVEYDEN EDISTÄMISEN YHDYSHENKILÖILLE SUUNNATTU KYSELY.....	65
LIITE 3: TUTKIMUSLUPA-ANOMUS.....	69
LIITE 4: SPR OSASTOJEN TERVEYDEN EDISTÄMISEN VAPAAEHTOISTEN "IDEAILTA"	70
LIITE 5: SÄHKÖPOSTI ILMOITTAUTUNEILLE	72

LIITE 6: MUISTUTUSSÄHKÖPOSTI IDEAILTAAN	73
LIITE 7: PADLET	74
LIITE 9: SPR:N KESKUSTOIMISTON VALTAKUNNALLISEN KYSELYN KYSYMYKSET TERVEYDEN EDISTÄMISEN VAPAAEHTOISILLE (KEVÄT 2021).....	76

1 JOHDANTO

Punaisen Ristin ja Punaisen puolikuun kansainvälisessä liitossa on 190 jäsenyhdistystä. Suomen Punainen Risti on yksi näistä. Sen toimintakenttänä on koko Suomi ja se on jaettu 12 piiriin, joiden keskustoimisto sijaitsee Helsingissä. Piirit on jaettu osastoihin, joissa toimii vapaaehtoisia erilaisissa toimintaryhmissä.

Suomen Punaisen Risti (SPR) on Suomen suurimpia kansalaisjärjestöjä, mutta se on myös katastrofivalmiusjärjestö, jonka toiminnassa tarvitaan vapaaehtoisia monissa eri tilanteissa ja toiminnoissa kuten onnettomuuksissa ja erilaisissa kriiseissä niin kotimaassa kuin maailmalla. Vuonna 2020 Covid-19-pandemiassa vapaaehtoisilla oli merkittävä rooli ruuanjaossa, rokotusavussa sekä koronatiedon jakamisessa. Vuonna 2022 alkanut sota Ukrainassa on osoittanut vapaaehtoisen tärkeän merkityksen monissa eri tehtävissä ja sen kuinka merkityksellistä työ on. Myös monet luonnonkatastrofit maailmalla ovat tarvinneet vapaaehtoisia auttamaan uhreja. SPR kouluttaa ja kannustaa ihmisiä huolehtimaan itsestään ja toisista sekä erityisesti huolehtimaan heikoimassa asemassa olevista ihmisistä. Oman terveyden hoitamisessa auttaa ja tukee terveyden edistämisen työ.

Vapaaehtoiset voivat toimia useissa eri vapaaehtoistehtävissä, joihin he ovat saaneet koulutuksen. Lisäksi vapaaehtoisia voidaan kouluttaa tarvittaviin tehtäviin, esimerkiksi rokotusapuun. Hyvin suunniteltu vapaaehtoistyö, vapaaehtoisten kouluttaminen ja onnistunut vapaaehtoistehtävä antavat tekijälleen motivaatiota tulla uudelleen mukaan vapaaehtoiseksi. Esimerkiksi kiinnostuminen terveyden edistämisen vapaaehtoistyöstä voi johtaa osaston toimintaryhmän yhteyshenkilöksi.

Tämän kehittämistyön tarkoituksena on löytää keinoja tukea SPR:n terveyden edistämisen yhteyshenkilön roolia järjestössä ja vahvistaa terveyden edistämisen yhteyshenkilön toimintaa SPR:n osastossa. Tavoitteena on kehittää toimintamalli, perehtymisen polku, selkeyttämään terveyden edistämisen yhteyshenkilön toimintaa järjestössä.

Työn alussa perehdytään terveyden edistämiseen, SPR:n toteuttamaan terveyden edistämistyöhön ja terveystiedotukseen. Vapaaehtoistoiminta yhteiskunnan voimavarana osiossa keskitytään tämän työn merkityksellisiin tutkimuksiin vapaaehtoistyöstä ja käsitellään vapaaehtoistoiminnan yhteiskunnallista merkitystä, vapaaehtoistyön mahdollisuuksia ja vapaaehtoistyön onnistumiseen vaikuttavia tekijöitä. Kehittämistyön tarkoitus, tavoitteet sekä menetelmän perustelut ovat työn perusta. Lisäksi tutustutaan SPR:ään toimintaympäristönä. Kehittämistyössä käytetään palvelumuotoilu -prosessia. Asiakasymmärrystä hankittiin kyselyiden avulla ja yhteiskehittämisen menetelmänä käytettiin Brainstorming (aivoriihi). Toiminnan kehittämisessä suunniteltiin käytettävän Plan-Do-Check-Act -mallia (jatkuvan kehittämisen kehä). Työn loppupuolella esitellään SPR:n terveyden edistämisen yhteyshenkilön perehtymisen polun muodostumista. Lopuksi arvioidaan kehittämistyön tekemistä ja pohditaan jatkotutkimuskohteita.

2 TERVEYDEN EDISTÄMINEN JÄRJESTÖTYÖSSÄ

2.1 Terveyden edistämisen kehittyminen

Järjestötyö on saanut alkunsa jo 1800-luvulla, jolloin auttamishalu ilmeni kansan keskuudessa. Yhteen liittyneet ihmiset muodostivat yhdistyksiä ja järjestöllisiä yhteenliittymiä ja toiminnasta tuli tavoitteellisempaa. Yhdistykset olivat useimmiten uskonnollisia, sosiaalisia ja sivistyksellisiä. Tätä voidaan pitää kansalaistoiminnan alkuna. (Möttönen, 2019, s. 16.)

Terveysvalistuksen alku liittyy sivistyneistön kansalliseen ja kielelliseen heräämisen 1800-luvun lopulla, jolloin ensimmäiset sosiaali- ja terveysjärjestöt perustettiin. 1900-luvun alkupuolella monet järjestöt olivat luonteeltaan hyväntekeväisyysyhdistyksiä. Taustalla olivat eurooppalaiset vaikutteet, mutta myös kasvava köyhyys. Järjestöt pyrkivät tuolloin nostamaan esille epäkohtia ja saamaan aikaan korjauksia. (Järvi, 2014, s. 33-35.) SPR:iä voidaan pitää yhtenä vanhimmista kansalaisjärjestöistä, sillä se on perustettu vuonna 1877. Tuolloin järjestön nimenä oli Suomen yhdistys haavoitettujen ja sairasten sotilaiden hoitoa varten (Suomen Punainen Risti, 2023b).

Suomessa hyvinvointivaltion alkaessa muotoutua vuoden 1917 jälkeen, kunnan näkökulmasta nähtiin järjestö erillisenä organisaationa, ei yhteistyökumppanina. Jos yhdistyksen toiminta hyödytti kunnan lakisääteisiä tehtäviä, sen kanssa voitiin tehdä yhteistyötä. Kuntahallinnossa järjestöjen asema oli alisteinen. Yleisesti kunnat arvostivat järjestötoimintaa ja usein kuntien luottamushenkilöt toimivat myös järjestöissä. (Möttönen, 2019, s. 20.) Myöhemmin hyvinvointivaltion kehittyminen lähensi kuntien ja järjestöjen välistä suhdetta. Osa järjestöjen toiminnasta siirrettiin kuntien hoidettavaksi, sillä hyvinvointivaltioideologian avulla pyrittiin ratkaisemaan samoja ongelmia, joita järjestöt olivat yrittäneet ratkaista aiemmin. (Möttönen, 2019, s. 22.)

Hyvinvointivaltion palvelujärjestelmän rakentaminen ja laajentaminen tapahtui 1970–80-luvuilla (Möttönen, 2019, s. 23). Kansalaisilla oli vahva usko tulevaisuuteen ja innostuneisuus osallistua kunnan kehittämiseen, hyvinvointivaltion rakentamiseen. Kunnan tehtävät ja merkitys kasvoivat ja kunnan luonne muuttui. Kuitenkin kunnan historia ja yhteisöllinen luonne loivat pohjan hyvinvointivaltion muodostumiselle. (Möttönen, 2019, s. 24.)

Hyvinvointivaltion palveluiden määrä lisääntyi 1980–1990-luvulla ja palvelut keskitettiin kuntien tuotettavaksi. Näin kunnista tuli palvelutuotantokeskeisiä. Valtion alkaessa arvioida kuntien selviytymistä tuotantotehtävissään kehitysuunta johtamiskeskeiseen toimintaan lisääntyi. Tulosjohtaminen yleistyi sekä kunnissa että valtiolla. (Möttönen, 2019, s. 24-25.) 1990-luvun taloudellinen lama vaikutti valtion ohjausrooliin kunnissa ja muutospainee

hyvinvointivaltiota kohtaan lisääntyivät muun muassa, kun väitettiin että kansalaiset eivät kanna vastuuta omasta ja toistensa hyvinvoinnista (Möttönen, 2019, s. 28).

Merkittävä askel 2010-luvulla oli maakunta- ja sote-uudistus, jossa tarkoituksena oli yhdenvertaista julkisia palveluita, hyvinvointi- ja terveyseroja sekä hidastaa niiden kustannusten kasvua (Manssila & Mattsson, 2019, s. 164). Suomen historian merkittävämpänä hallinnollisena uudistuksena voidaan pitää hyvinvointialueiden muodostumista. Siihen kuuluvat sosiaali- ja terveydenhuolto ja pelastustoimi. Hyvinvointialueella pyritään saavuttamaan yhdenvertaisia palveluita, vähentämään hyvinvointi- ja terveyseroja sekä hidastamaan kustannusten kasvua ja toimintojen yhdistämisellä saavutetaan palvelukokonaisuuksia. Hyvinvointialueet aloittivat toimintansa tammikuussa 2023. (Sosiaali- ja terveysministeriö, 2023b) Hyvinvointi ja terveyden edistäminen ovat merkityksellisessä asemassa sosiaali- ja terveyspalveluiden vähentämisessä. Suuren tuen sosiaali- ja terveyspalveluille tuovat järjestöt, yhdistykset ja yksityiset toimijat. (Sosiaali- ja terveysministeriö, 2023a.)

Sosiaali- ja terveydenhuollon lain pykälissä 6§ ja 7§ nostetaan esiin, että kunnalla ja hyvinvointialueella on vastuu hyvinvoinnin ja terveyden edistämisestä siltä osin kuin tämä tehtävä liittyy kunnan tai hyvinvointialueen muihin lakisääteisiin tehtäviin. Molempien tahojen on edistettävä hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyötä tekevien järjestöjen toimintaedellytyksiä ja vaikutusmahdollisuuksia hyvinvoinnin ja terveyden edistämisessä alueellaan. (Laki sosiaali- ja terveydenhuollon... 612/2021.)

Suomessa arvioidaan olevan 107 709 rekisteröityä yhdistystä, joista sosiaali- ja terveysalan yhdistyksiä on 9 749, 525 sote-säätiöitä ja 436 SPR:n paikallisosastoa eli yhteensä 10 710 sotejärjestöä. Yhdistyksille, säätiöille ja SPR:llä on omat erityislakinsa Suomen lainsäädännössä. (Innokylä, 2023.)

Sote-järjestöjen muutostyön tavoitteena on saada sosiaali- ja terveysalan kansalaisjärjestöjen rooli ja verkostot osaksi kuntien ja hyvinvointialueiden sosiaalisen hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen osa-alueita. Järjestöjen roolien

selkeyttäminen niiden tehtävissä sekä järjestöjen sote-palvelutuotannon tunnistaminen ja tunnustaminen kunnissa ja hyvinvointialueilla. Järjestöjen tietojohdamisella ja toiminnan näkyväksi tekemisellä on merkittävä vaikutus onnistuneeseen sosiaalisen hyvinvoinnin ja terveyden edistämisessä kunnassa ja hyvinvointialueilla. (Innokylä, 2023.)

Yhteiskunta pyrkii luomaan edellytykset hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen, jossa vastuu on pitkälti ihmisen omassa ymmärryksessä ja toiminnassa. Seuraavassa perehdytään SPR:n terveyden edistämisen muotoihin.

2.2 Terveysviestintä

Onnistunut terveyden edistämisen tietojen välittäminen vapaaehtoistyössä edellyttää hyvää ja monipuolista terveystiedon välittämistä. Terveystiedon välittäminen on merkittävää tiedon välittämistä, joka lisää ihmisten tietoa ja tietoutta terveydestä sekä terveyden ongelmista että niiden ratkaisusta. Terveystiedon välittäminen voidaan vaikuttaa tiedon vastaanotettavuuteen, uskomuksiin ja asenteisiin, jotka voivat muuttaa sosiaalisia käyttäytymismalleja. Monipuolinen terveystiedon välittäminen innostaa toimintaan mukaan ja auttaa havainnollistamaan terveystaitoja. Tiedon lisäämisellä vaikutetaan ihmisten asenteisiin tai käytökseen ja malleista voidaan havaita käyttäytymisen muutosten hyötyjä. Terveystiedon välittäminen edustaa terveyden ongelmien ja asenteiden asemaa. Terveystiedon välittäminen voidaan kumota myyttejä sekä väärinkäsityksiä. (Green ym., 2015, s. 379.)

Terveyden edistämisen onnistuminen järjestötyössä edellyttää terveystiedon välittämistä terveyttä edistämiseen osallistuville tahoille, kuten vapaaehtoisille. Terveystiedon välittäminen on osa terveystiedon välittämistä, terveystiedon välittäminen voidaan antaa yksittäiselle henkilölle. Terveystiedon välittäminen selvitetään mihin tarve kohdistuu ja millaisia mahdollisia vaikutuksia terveystiedon välittäminen on sekä millaisia seurauksia terveystiedon välittäminen voi aiheuttaa. Tarvittaessa puututaan ongelman tekijöihin ja pohditaan, miten terveystiedon välittäminen toteutetaan. Terveystiedon välittämisen onnistuminen vahvistaa myös voimaantumisen tunnetta. (Green ym., 2015, s. 256.)

WHO:n määritelmä terveystietokaudelle on ”terveysviestintä on keskeisin keino välittää yleisölle terveystietoa ja pitää yllä julkista keskustelua merkittävistä terveyskysymyksistä” (Torkkola, 2014, s. 19). WHO:n määritelmä terveystietokaudelle on ”väline, jonka avulla voidaan edistää yksilön ja yhteiskunnan terveyttä sekä ennaltaehkäistä sairautta. Toisaalta terveystietokaudella voidaan tarkoittaa mitä tahansa viestintää, jossa tarkastellaan terveyttä tai sairautta”. (World Health Organization, n.d.)

Suomessa terveystietokauden juuret ovat valistuksen ajassa 1800-luvun loppupuolelta. Ajan henkeen sopien välitettiin ohjeita hyvään hygieniaan eli kansalliset saivat terveydenhoito-oppia. 1900-luvun alkupuolella syntyi valtiollinen terveystietokauden politiikka, jolloin tietyt terveyskäsitteet, kuten rotuhygienia, olivat yleisiä viestintän aiheita. Lisääntynyt tietous sairauksien synnystä, lääkehoitojen kehittyminen ja lääkäreiden ammattitaidon vahvistuminen vaikutti siihen, että heitä alettiin yhä enemmän käyttää terveystietokauden viestintävälineinä. Terveystietokauden viestintä vahvistui, sitä käytettiin yhä enemmän ja näin muodostui monikanavainen terveystietokauden viestintä. (Järvi, 2014, s. 35-36.)

Terveystietokauden tulevaisuus pitää sisällään viestintän muutoksen ja uudenlaisten viestintätapojen hyödyntämisen. Terveystietokauden viranomaiset ovat alkaneet käyttää asiakasläheisempiä viestintämuotoja ja siirtyneet sinne missä asiakkaat ovat. (Corcoran, 2011, s. 1.)

Tilastokeskuksen (2020) Tieto- ja viestintäteknologian käyttö -tutkimuksen mukaan 16–89-vuotiaista suomalaisista 82 prosenttia käytti internetiä useasti päivässä. Kasvua edellisestä vuodesta oli kolme prosenttia. 65–89-vuotiaiden keskuudessa netin käyttö useasti päivässä yleistyi. Internetin käyttäjien osuus kasvoi 92 prosenttiin. (Tilastokeskus, 2020.)

Suurin osa ihmistä käyttää sosiaalisen median palveluita kuten Facebook, Instagram sekä TikTok. SPR Kaakkois-Suomen piiri on onnistuneesti ottanut TikTokin osaksi omaan viestintäänsä vapaaehtoisille. SPR Kaakkois-Suomen piirin TikTok-videot ovat päätyneet tavoiteltuja vapaaehtoisia laajemmalle saavuttaen jopa 22,5 tuhatta katselukertaa. (Ojala, 2023.)

Sosiaalisen median lisäksi voidaan käyttää blogeja, jonne tuotetaan jatkuvasti materiaalia, lyhyitä ytimekkäitä tekstiviestejä tai sähköpostiviestejä. Lyhyillä viesteillä saavutetaan kohdeyleisön huomio helposti ja tehokkaasti. Yksi viesti voidaan lähettää laajalle yleisölle, se vaatii viestin laatijalta vähän panostusta. Tulevaisuudessa yhä laajemman yleisön saavuttaminen vaatii useiden erilaisten "New Media" keinojen käyttöä ja opettelua. Varsinkin nuorten henkilöiden tavoittaminen ja innostaminen vaatii sosiaalisen median tuntemista ja sen aaltonharjalla pysymistä. Sosiaalinen media muuttuu jatkuvasti, se aiheuttaa omat haasteensa sen toteuttamisessa. (Corcoran, 2011, s. 1.)

Viestintäprosessiin kuuluvat viestin lähettäjä, viesti ja viestin vastaanottaja. Lähettäjä valitsee menetelmän, jonka avulla hän viestii. Viesti voi pitää sisällään puhetta, kirjoitusta tai symboleita. Vastaanottaja aistii viestin, huomioi sen ja tunnistaa sen. Terveysviestintä tavoittelee hyviä menetelmiä terveystiedon välittämiseksi. Viestinnän avainkohtia ovat tiedon tarve, kohderyhmä ja kohderyhmän suuruus ja muut tiedottamiseen liittyvät tekijät. (Green ym., 2015, s. 314-315.) Terveysviestintä on ihmisten välistä kommunikointia, sanallista, kirjallista tai sähköistä. Terveysviestinnän tulee kohdistua juuri kyseiseen asiakkaaseen ja sen tulee olla yksilöllistä, kunnioittavaa sekä ymmärrettävää, jotta vastaanottaja ymmärtää sen. (Corcoran, 2011, s. 33, 82.)

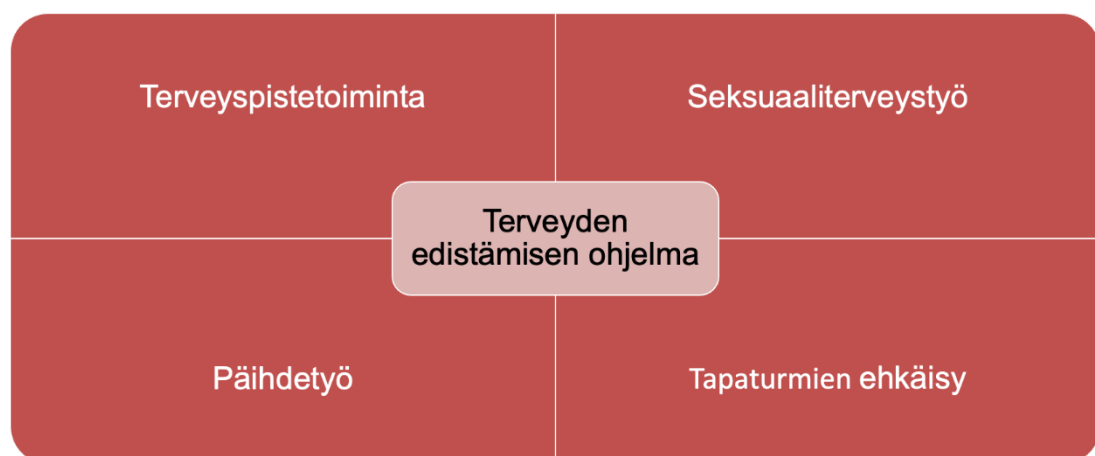
2.3 Terveystiedon edistäminen Suomen Punaisessa Ristissä

Terveystiedon edistämisen tärkeys havaittiin jo 1920-luvulla. Tuolloin lähestymistapoja terveystiedon edistämiseksi oli ehkäisevä lähestyminen ja kasvattava/kouluuttava lähestyminen. (Green ym., 2015, s. 11.) Terveystiedon ja hyvinvoinnin laitoksen (2023) mukaan terveystiedon edistäminen on: "Yksilön tai yhteisöiden vaikutusmahdollisuuksien lisääminen oman terveystiedon määrittäjiin ja siten terveystiedon kohentamiseen. Tavoitteellista ja välineellistä toimintaa hyvinvoinnin aikaansaamiseksi ja sairauksien ehkäisemiseksi. Käsittää sosiaalisia, taloudellisia, ympäristöllisiä ja yksilöllisiä tekijöitä, jotka edistävät terveystiedon".

Punaisen Ristin tärkeimpiä tehtäviä on ollut 1930–1940-luvuilla terveydenhuollon ja kansanterveyden edistäminen (Karhu, 2020, s. 62). Sodan jälkeen 1940–1950-luvuilla keskityttiin kokonaisvaltaiseen terveydenhuoltoon ja suunnattiin toimintaa ennaltaehkäisevään työhön sekä avoterveydenhuoltoon. Yleinen hygienia ja kotisairaanhoido olivat keskeisiä toimintamuotoja kotisairaanhoidokoulutuksen ohella. (Rosén, 2002, s. 389.)

1950–1960-luvuilla järjestettiin terveyspäiviä ja Punaisen Ristin julkaisemia opetusvideoita näytettiin kansalaisille eri yhteyksissä (muun muassa Puhtaat vedet, Lavantaudin vastustaminen) (Karhu, 2020, s. 63). Punaisen Ristin koulutuksessa 1990-luvulta lähtien on vahvistunut tapaturmien ehkäisy, ehkäisevä päihdetyö sekä terveysneuvonta (Karhu, 2020, s. 67). Väkivallan ehkäisy, Turvallisesti liikenteessä -kampanja ja terveystoiminta vahvistivat terveyden edistämistä 2000-luvulla (Karhu, 2020, s. 67–68).

Vuonna 2018 Punaisen Ristin terveyden edistämisen ohjelmat koottiin yhdeksi kokonaisuudeksi (Suomen Punainen Risti, 2023a). Terveyden edistämisen ohjelmien sisältöalueita ovat terveystoiminta, seksuaaliterveys, päihdetyö sekä tapaturmien ehkäisy. Nämä ovat havainnollistettu kuviossa 1. Terveyden edistämisen ohjelmien avulla kannustetaan vahvistamaan omaa ja lähiyhteisöjen terveyden edistämistä sekä hankkimaan arjen selviytymisen taitoja.

Kuvio 1. SPR:n terveyden edistämisen ohjelman sisältöalueet

Suomessa eri yhteiskuntaluokkien terveyserot ovat suuret. Tästä syystä alueellinen tuntemus ja terveyden edistämisen toimien kohdentaminen paikallisesti parantaa terveystiedon oikeanlaista välittämistä. SPR:n vapaaehtoisilla onkin tärkeä merkitys alueiden erityistarpeet huomioivassa ja luotettavan terveystiedon välittämisessä alueellisesti. Toiminnan ytimenä voidaan pitää kunnioittavaa kohtaamista vapaaehtoisten avulla inhimillisesti. (Suomen Punainen Risti, 2022.)

Terveyden edistämisen vapaaehtoistoiminta otti järjestössä ison harppauksen vuonna 2021, jolloin aloitettiin vapaaehtoisille suunnattu terveyden edistämisen verkkoperehdytys. Verkkoperehdytys antaa kokonaiskuvan SPR:n terveyden edistämisestä. Se sisältää kolme pääteemaa: Toiminta tutuksi, Terveystiedon hyödyntäminen vapaaehtoistehtävissä ja Tervetuloa mukaan toimintaan. Toiminta tutuksi -osuudessa tutustutaan SPR:n ja terveyden edistämisen ohjelmiin kuten päihdetyö, seksuaaliterveystyö, koti- ja vapaa-ajan tapaturmat ja terveystieteet. Terveystiedon hyödyntämisessä vapaaehtoistehtävissä kerrotaan tehtävistä terveyden edistämisen ohjelmassa. Tervetuloa mukaan sisällössä kerrotaan lisämateriaaleista ja siitä, miten pääsee mukaan toimintaan. Uusin toimintamuoto on terveyden edistämisen vapaaehtoisten kokoontuminen verkossa, jossa toiminta on vapaaehtoista. Verkko toimii valtakunnallisesti ja siihen voivat liittyä terveyden edistämisen verkkokurssin suorittaneet. (Suomen Punainen Risti, 2022, 2023a.)

Yksi merkittävä terveyden edistämisen toimintamuoto SPR:llä on **terveyspiste**, jonka tavoitteena on jakaa tietoa ja tukea kansalaisia terveyden edistämässä. Terveystieteet voivat toimia kiinteässä paikassa tai olla liikkuvia terveystieteitä, kuten kirjastoissa ja ostoskeskuksissa, joissa asiakkaita kohdataan. Terveystieteet ovat avoinna kerran kuukaudessa tai useammin ja sinne voi tulla ilman ajanvarausta. Terveystieteiden toiminnasta vastaavat vapaaehtoiset terveysalan ammattilaiset. Hoitotoimenpiteitä terveystieteissä ei tehdä. (Suomen Punainen Risti, n.d.b.)

Terveystietetoiminta pitää sisällään elämänhallinnan tukemista, neuvontaa terveysasioissa sekä verenpaineen ja verensokerin mittausta

elintapaohjauksen tukena. Terveyspisteellä järjestetään myös erilaisia tapahtumia, teematilaisuuksia (esim. valtakunnallinen tapaturmapäivä) ja ryhmätoimintaa (esim. tuolijumppa), johon asiakas voi osallistua oman kiinnostuksen mukaan. Tapahtumissa on usein myös mukana osaston muita vapaaehtoisia sekä terveyden edistämisen yhteyshenkilöitä. SPR:llä on Suomessa yli 100 Terveyspistettä. Terveyspisteen palvelut ovat maksuttomia. (Suomen Punainen Risti, n.d.b.)

Seksuaaliterveystyö. Seksuaali- ja lisääntymisterveyttä edistetään seksuaalikasvatuksella, jonka osa-alueita ovat seksuaalivalistus, -opetus sekä neuvonta. Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen toimintaohjelman lähtökohdat perustuvat WHO:n antamiin standardeihin, jonka mukaan seksuaalikasvatus on seksuaalisuuden kognitiivisten, emotionaalisten, sosiaalisten, vuorovaikutteisten sekä fyysisten näkökohtien oppimista, jotka havainnollistetaan kuviossa 2. (Klemetti & Raussi-Lehto, 2013, s. 38.) Näitä seksuaali- ja lisääntymisterveyden edistämisen toimintaohjelman 2014-2020 kansallisia linjauksia ja suosituksia hyödynnetään edelleen (Sosiaali- ja terveysministeriö, 2022).

Kuvio 2. WHO:n seksuaalikasvatuksen standardit

Terveiden ja hyvinvoinnin laitos antoi toimintaohjelman seksuaali- ja lisääntymisterveyden edistämiseksi vuoteen 2020 asti. Edistä, Ehkäise, Vaikuta – Seksuaali- ja lisääntymisterveyden toimintaohjelman 2014–2020 painopistealueina oli lapset ja nuoret, miesten seksuaali- ja lisääntymisterveys, monikulttuurisuus ja hyvän syntymän hoito. Toimintaohjelmassa esiteltiin tavoitteita ja

toimenpiteitä seksuaali- ja lisääntymisterveyden edistämiseksi sekä ehkäisevien palveluiden kehittämiseksi. Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen toimintaohjelman tavoitteet ja toimenpiteet oli suunnattu päättäjille, sosiaali- ja terveydenhuollon johdolle ja henkilöstölle, järjestöille sekä opetustoimelle. Väestön terveyttä ja hyvinvointia parannettiin seksuaali- ja lisääntymisterveyttä edistämällä sekä kaventamalla terveyseroja. (Klemetti & Raussi-Lehto, 2013, s. 3.)

SPR:n seksuaaliterveystyön tavoitteena oli ehkäistä seksitautien leviämistä ja seksuaalista häirintää, edistää väestön seksuaaliterveyttä sekä ehkäistä hiv-tartuntaan liittyvää leimautumista ja syrjintää. (Suomen Punainen Risti, 2022). Vuodesta 1988 alkaen SPR on ollut mukana tekemässä Hiv- ja seksuaaliterveystyötä. Seksuaaliterveystyön vapaaehtoisten tehtäväkenttään kuuluvat erilaiset koulu- ja oppilaitosvierailut, varuskuntavierailut, osallistumiset erialaisiin festivaaleihin, kampanjoihin ja tapahtumiin. Näissä tilaisuuksissa vapaaehtoiset jakavat tietoa seksitaudeista, seksuaalisuudesta sekä seksuaalioikeuksista. Kouluissa seksuaaliterveystyön vapaaehtoiset ovat järjestäneet muun muassa Kumikoulua, jossa on ollut mahdollisuus suorittaa kondomiajokortti. (Suomen Punainen Risti, 2021c)

Ehkäisevällä päihdetyöllä (EPT) tarkoitetaan työtä, jonka päämääränä on kansalaisten terveyden, hyvinvoinnin ja turvallisuuden edistäminen. Ehkäisevän päihdetyön järjestämisestä astui voimaan laki 1.12.2015. (Laki ehkäisevän päihdetyön järjestämisestä 523/2015.) Laki velvoittaa valtiovaltaa huolehtimaan “alkoholin, tupakan, huumausaineiden ja muiden päihtymiseen käytettävien aineiden sekä rahapelaamisen aiheuttamien haittojen ehkäisystä yhteistyössä yleishyödyllisten yhteisöjen kanssa” (Laki ehkäisevän päihdetyön järjestämisestä 523/2015 §1.) Ehkäisevä päihdetyö perustuu yhteistyöhön, päihteiden käytön ja siitä aiheutuvien haittojen seurantaan, tieteelliseen tutkimukseen ja hyviin menetelmiin. Kysynnän vähentämisellä ja saatavuuden rajoittamisella voidaan myös vaikuttaa ennaltaehkäisyyn. (Markkula ym., 2021, s. 9.)

Ehkäisevän päihdetyön toimintaohjelma perustuu annettuun lakiin. Sen tavoitteena on edistää terveyden ja hyvinvoinnin tasa-arvoa varmistamalla

ehkäisevän työn toimintaedellytykset koko maassa niin paikallisesti kuin alueellisestikin. Toimintaohjelma toimii työvälineenä kuntien ja alueiden työntekijöille sekä kolmannen sektorin toimijoille työn kehittämisessä ja tehostamisessa. (Markkula ym., 2021, s. 10-11.)

”Punaisen Ristin päihdetyön tavoitteena on tiedon ja tietoisuuden lisäämisen avulla ehkäistä päihteiden kokeilua ja käyttöä sekä vähentää niiden käytöstä aiheutuvia haittoja” (Suomen Punainen Risti, 2021b). Punaisen Ristin päihdetyössä toimivat vapaaehtoiset ovat suorittaneet terveyden edistämisen verkkokurssin ja Varhaisen puuttumisen (Var-Pu) koulutuksen. Koulutus koostuu kahdeksanvaiheisesta mallista, työvälineestä keskustelussa, päihteiden käytöstä ja päihdehaittojen ehkäisemistä sekä tukipalveluihin ohjaamisesta. Koulutuksen käytyään vapaaehtoisen on luontevampi ottaa puheeksi päihteiden käyttö. Kohtaamisissa noudatetaan tasavertaista ja kunnioittavaa keskustelua. Mallin on luonut SPR:n päihdetyö. Piirien alueilla toimivat päihdetyön toimintaryhmät kouluttautuvat toimimaan alueellisten tarpeiden mukaan. (Suomen Punainen Risti, 2021b.)

SPR:n ehkäisevää päihdetyötä tehdään kouluissa, oppilaitoksissa, messuilla ja osallistutaan erilaisiin tapahtumiin. Festivaaleilla toteutetaan jalkautuvaa työtä keskustellen yleisön kanssa ja selviämisasemalla seurataan selviäjiä sekä tarjotaan mahdollisuutta keskusteluun esimerkiksi kokeilukäytön ehkäisyssä ja tarjotaan ohjausta tukipalveluihin Var-Pu-mallin mukaan. Terveyspisteissä vapaaehtoiset järjestävät päihdetyöhön liittyviä teemailtoja. (Suomen Punainen Risti, 2021b.)

Tapaturmien ehkäisy. Tapaturmat ovat merkittävä kansanterveys- ja turvallisuusongelma. Ne merkitsevät usein henkilökohtaista ja inhimillistä hätää, niiden aineelliset vahingot sekä ympäristöhaitat ovat mahdollisia. (Hirvola, 2016, s. 82.) Tapaturmat ovat neljänneksi yleisin kuolinsyy, joista yleisimpiä tapaturmatyyppejä ovat kaatumiset ja putoamiset. Kolmannes kuolemaan johtaneista tapaturmista sattuu alkoholin vaikutuksen alaisena. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, 2022)

Ympäristössä olevat puutteet voivat lisätä tapaturma ja onnettomuusriskiä. Ne voivat aiheuttaa yhteiskunnalle merkittäviä kustannuksia kuin myös ihmisen asennoituminen turvallisuus asioita kohtaan, puutteellinen tai väärä varustus. Tapaturmien ja onnettomuuksien syntyä vaikuttavat useat eri tekijät samanaikaisesti. (Hirvola, 2016, s. 82.)

Turvallisuussuunnittelu on osa laajempaa sisäisen turvallisuuden ohjelmaa. Sitä on kehitetty määrätietoisemmin vuodesta 2004 alkaen. Ohjelmaan kuuluu myös arjen turvallisuus. (Sisäministeriö, 2019, s. 6.) Turvillisuussuunnittelussa huomioidaan alueen väestön turvallisuus ja turvallisuuden tunne. Suunnittelu on pitkäjänteistä, järjestelmällistä ja koordinoitua työtä yhteistyössä eri toimijoiden kanssa. (Sisäministeriö, 2019, s. 8.)

Ennaltaehkäisevässä työssä korostuu voimavarojen oikeanlainen kohdentaminen, menetelmien kehittäminen, tutkimusten soveltamista käytäntöön ja toimeenpanoa onnistuneeseen tapaturmien ehkäisyyn niin paikallisesti kuin alueellisesti. (Sisäministeriö, 2019, s. 9.) Tapaturmien ehkäisy on osa turvallisuuden suunnittelua ja varautumisella parannetaan turvallisuutta. Nämä toimet vaikuttavat ihmisen hyvinvointiin (preventio, sekundaaripreventio ja tertiääripreventio). (Sisäministeriö, 2019, s. 16.)

SPR koordinoi tapaturmien ehkäisyverkostoa, johon kuuluu 20 muuta yhdistystä tai järjestöä. Sen päätavoite on tuottaa ja jakaa tietoa tapaturmien ehkäisystä kansalaisille. Tunnetuimpia kampanjoita kansalaisten keskuudessa ovat Pysy pystyssä -kampanja ja Tapaturmapäivä. Turvakoutsina voi toimia henkilö, joka on suorittanut Turvakoutsi-valmennuksen. Turvakoutsin tehtävänä on jakaa tietoa koti- ja vapaa-ajan tapaturmista ja ennaltaehkäisystä erilaisissa tilaisuuksissa eri ikäisille henkilöille. (Kotitapaturma.fi, 2023; Suomen Punainen Risti, 2021d.)

SPR:n terveyden edistäminen on monipuolista ehkäisevää ja kohtaavaa vapaaehtoisuuteen perustuvaa toimintaa, jonka tavoitteena on tarjota tukea ja tietoa terveyteen sekä hyvinvointiin liittyvissä asioissa.

Terveyden edistämisen yhteyshenkilö on SPR:n vapaaehtoinen. SPR:n osastossa nimetyn yhteyshenkilön tarkoituksena on kehittää ja toteuttaa terveyden edistämisen ohjelmaa osaston toiminnassa, mutta myös osallistua kansalaisten terveyden edistämiseen yhdessä muiden vapaaehtoisten ja eri yhteistyötahojen kanssa. Yhteyshenkilö välittää terveyden edistämisen tietoa osastossa eri toimintaryhmiin, ohjaa, motivoi sekä on mukana järjestämässä terveyden edistämisen tapahtumia osastossa. (Ojala, 2023.)

Vapaaehtoisuuteen perustuvassa tehtävässä terveyden edistämisen yhteyshenkilön nimeää osasto. Yhteyshenkilö voi olla terveydenhuollon ammattilainen tai aiheesta kiinnostunut henkilö. SPR:n periaatteiden ja toimintatapojen tunteminen sekä terveyden edistämisen ohjelman sisällön ymmärtäminen vahvistavat osaamista tehtävässä. Luontevaa olisi, että henkilön vuorovaikutustaidot ovat hyvät ja hänellä on kykyä organisoida toimintaa. Tutustuminen terveyden edistämisen verkkoperehdytykseen ja osallistuminen terveyden edistämisen koulutuksiin tukee myös vapaaehtoisen toimintaa osaston terveyden edistämisen yhteyshenkilönä. (Ojala, 2023.)

3 VAPAAEHTOISTOIMINTA YHTEISKUNNAN VOIMAVARANA

3.1 Sosiaali- ja terveystieteiden toiminta Suomessa

Sosiaali- ja terveysministeriöllä on Suomessa terveyden edistämisen yleinen ohjaus- ja valvontavastuu, joka perustuu useisiin eri lakeihin. Sosiaali- ja terveysministeriön tavoitteena on hyvinvointi- ja terveyserojen kaventaminen. Tavoitteen saavuttamiseksi kunnilla ja hyvinvointialueilla on siitä vastuu. Terveyserojen asiantuntijalaitoksena toimii Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL). (Sosiaali- ja terveysministeriö, 2023c.)

Suomen sosiaali- ja terveyspalvelujen rakenteelliset uudistukset tulevat muuttamaan totuttuja toimintatapoja. Ihmisten odotetaan huolehtivan entistä

enemmän itse itsestään, jolloin paikallisen ennaltaehkäisevän työn merkitys korostuu. Vapaaehtoisjärjestöille asetetaan suuria odotuksia tilanteeseen vastaamiseksi. Tähän haasteeseen vastaaminen vaatii uudenlaista yhteistyötä virallisten organisaatioiden ja järjestöjen toimialojen välillä. Ihmisten kokemusten ja tarpeiden esiin tuomiseksi järjestöjen osallistuminen toiminnan suunnitteluun ja kehittämiseen on tärkeää. (Koivula & Karttunen, 2014, s. 676-677.)

Merkittävä osa kansalaisyhteiskuntaa ovat sosiaali- ja terveysjärjestöt. Erilaiset järjestöt ovat syntyneet ihmisten halusta toimia yhdessä ja tarpeesta toteuttaa yhteisiä arvoja, päämääriä sekä kiinnostuksen kohteita (Valtioneuvoston julkaisuarkisto Valto, 2020, s. 19.) Suomessa on noin 10 600 sosiaali- ja terveysyhdistystä tai -järjestöä, jotka tuottavat kuntalaisilleen hyvinvointia ja terveyttä edistävää toimintaa sekä palveluja. Suurin osa niistä vapaaehtoisvoimin. (Peltosalmi ym., 2020, s. 57.) Järjestöt ovat erityistiedon tietopankkeja, joiden tieto on kertynyt kokemuksen, ohjauksen ja neuvonnan avulla. Annettava ohjaus tai neuvonta on usein henkilökohtaista ja perustuu tutkittuun tietoon, mutta myös kokemus- ja vertaistietoon. Neuvonta koskee usein julkisia palveluita ja etuuksia, mutta myös muuta tietoutta esimerkiksi sairauksista ja niiden ennaltaehkäisystä. (Peltosalmi ym., 2020, s. 64, 172.) Sote-uudistuksessa sosiaali- ja terveysyhdistysten osaaminen neuvonnassa tulisi huomioida vahvemmin ja käyttää sitä palvelujen kehittämisessä. (Peltosalmi ym., 2020, s. 174.)

Paikallisyhdistysten ja valtakunnallisten järjestöjen tulisi aktiivisesti viestittää toiminnastaan kunnan alueella. Näin julkinen palvelu saisi nykyistä paremmin tietoa alueensa yhdistysten tarjoamasta asiantuntemuksesta ja vertaistuesta. Lisäksi julkisen puolen asiakas osattaisiin ohjata yhdistysten tai järjestöjen tuottamien palvelujen pariin. (Peltosalmi ym., 2020, s. 174.)

Vuoden 2023 alusta toimintansa aloittaneet hyvinvointialueet tuovat mukanaan uusia toimintatapoja alueensa toimijoille. Hyvinvointialueet ovat saaneet muun muassa ohjeekseen noudattaa lakia hallinnon yhteisistä sähköisen asiainnin tukipalveluista. Lain "tarkoituksena on parantaa palvelujen saatavuutta, laatua, tietoturvallisuutta, yhteen toimivuutta ja ohjausta sekä edistää julkisen

hallinnon toiminnan tehokkuutta ja tuottavuutta.” (Laki hallinnon yhteisistä sähköisen asioinnin... 571/2016.) Tämä laki velvoittaa julkishallinnon organisaatioita kuten kuntia ja hyvinvointialueita ottamaan palvelutietovarannon (PTV) käyttöönsä (Digi- ja väestötietovirasto, n.d.).

PTV on keskitetty tietovaranto, jolla pyritään parantamaan tiedon saatavuutta. Se toimii Suomi.fi verkkopalvelussa palvelutarjottimena jakaen tietoa hyvinvointialueen palveluista sen asukkaille sekä hyvinvointialueen että kunnan ammattilaisille asiakasohjauksen tueksi. PTV:a ylläpitää Digi- ja väestötietovirasto. Sisältöä tuottavat kunnat, hyvinvointialueet, valtio, yksityinen sektori ja kolmas sektori. (Digi- ja väestötietovirasto, n.d.)

3.2 Vapaaehtoistoiminta Suomessa

Vuosikymmeniä ihmiset ovat pitäneet toisistaan huolta enemmän kuin nykyään. Viimeisten vuosikymmenten aikana taloudellinen tilanne on muuttunut ja julkinen hallinto on siirtänyt odotuksia ja veloitteita hyvinvointiyhteiskunnalta vapaaehtoiselle sektorille. Kansalaisyhteiskunnassa vapaaehtoisilla on tärkeä rooli. (Kansalaisfoorumi, 2021.) Vapaaehtoistoiminnan mielletään usein kuuluvan yhteisölle tai järjestölle, kuten SPR:lle. Vapaaehtoistyön ajatellaan usein olevan auttamista ja hyväntekeväisyyttä, joita tehdään ilman rahallista korvausta ja omasta tahdosta. (Kansalaisareena, 2020. Laasanen, 2011, s. 9.)

Vapaaehtoisena toimiminen ja halu auttaa muita omalla vapaa-ajalla tuo säännöllistä toimintaa omaan arkeen. (Kansalaisareena, 2020.) Toiminta voi muodostua esimerkiksi talkoista. Vapaaehtoistyön suunnittelusta, kehittämisestä, vapaaehtoisten rekrytoinnista, kouluttamisesta, ohjaamisesta palkitsemisesta sekä erilaisista hankinnoista toimintaa varten aiheutuu usein kuluja. Vapaaehtoiset eivät saa palkkaa, mutta he voivat saada korvauksen aiheutuneista kuluista. (Laasanen, 2011, s. 9.)

Osallistuminen vapaaehtoistyöhön on Suomessa suosittua. Vapaaehtoisilla on vahva henkilökohtainen motivaatio toimia ja he tekevät vapaaehtoistyötä oman

kiinnostuksen ja mahdollisuutensa mukaan, muutaman tunnin viikossa tai kuu-
kaudessa. Vapaaehtoistyö voidaan yhdistää eri ammatteihin ja sitä voidaan
jatkaa monien vuosien ajan. Vapaaehtoiset toimivat paikallisesti ja ovat siksi
tärkeässä roolissa tietäen paikallisesti yhteisön tarpeet ja resurssit. (Suomen
Punainen Risti, n.d.a.)

Hollannissa tehdyssä tutkimuksessa todettiin, että vapaaehtoistyöhön osallis-
tuvat olivat keskimäärin korkeammin koulutettuja, eläkkeellä olevia miehiä ja
naisia, jotka kuuluvat kirkkoon. Heidän sosiaalinen verkostonsa oli laajempi
kuin vapaaehtoistyöhön osallistumattomien. He arvioivat omat henkiset, sosi-
aaliset ja terveydelliset voimavaransa paremmiksi. He antoivat myös epämuo-
dollista (naapuriapu) apua useammin ja hoitavat lastenlapsiaan muita useam-
min. Lisäksi vapaaehtoistyöhön osallistuvat olivat useammin työssä ja vähem-
män sairaseläkkeellä. (Niebuur ym., 2020, s. 206-207.)

Järjestötyö vaatii osaamista, menetelmien hallintaa, innovatiivisuutta sekä luo-
vuutta. Mielekäs toiminta tempaa mukaan vapaaehtoistoimintaan. Tulevaisuu-
den vapaaehtoistoiminta on toimintaa yksityisen, julkisen, kolmannen ja nel-
jännen sektorin rajapinnassa. (Hannula, 2018, s. 55-58.)

Vapaaehtoistyön tekeminen on muuttanut muotoaan. Yhä useammin vapaa-
ehtoistyö on vapaaehtoisten itseorganisoitumista, lyhytaikaista (Pop up) toi-
mintaan, sitoutumatonta työskentelyä organisaatioissa sekä verkossa tapah-
tuvaan toimintaan. Vapaaehtoisten muutosvalmius ja -halukkuus sekä roh-
keus tehdä uudenlaista toimintaa mahdollistaa uudenlaisen vapaaehtoisto-
iminnan. Tueksi kehittämistyöhön tarvitaan myös yhteistyötä ja verkostoitu-
mista. Vapaaehtoistoiminnan kehittymisen murroksessa kenelläkään ei ole
tarkkaa kuvaa tai suunnitelmaa tulevaisuuden vapaaehtoistoiminnasta. Onnis-
tuneeseen toimintaan tarvitaan joka tapauksessa yhteistyötä (Hannula, 2018,
s. 55-58.)

3.3 Vapaaehtoistyön mahdollisuudet

Vapaaehtoistyön mahdollisuuksien selvittämiseen tehtiin aineistohakuja Satakunnan ammattikorkeakoulun (Samk) kirjaston informaation avustuksella. Kartoittavaa hakua tehtiin ensin Google Scholaria ja Samk Finnaa apuna käyttäen. Informaation ohjeen mukaan hakuja tehtäessä käytettiin useita yhdistelmiä monipuolisen tuloksen saamiseksi. Tietokantahaku toteutettiin DynaMed-, EBSCOhost CINAHL complete-, Medic- ja PubMed-tietokannoista MeSH-termejä ja erilaisia hakulausekkeita apuna käyttäen. Näiden lisäksi tehtiin manuaalista hakua. EBSCOhost CINAHL complete-, Medic- ja PubMed-haut tuottivat tuhansia tuloksia. Hakulauseissa Punainen Risti, SPR, Red Cross eivät tuottaneet aiheeseen sopivia tuloksia, jonka vuoksi niitä ei käytetty. Terveyden edistäminen, health promotion tuotti useassa haussa monia tuhansia tuloksia. Hakusanoja ja -lauseita tarkennettiin ja monipuolistettiin, jonka jälkeen tulokset olivat hallittavissa. Tuloksia karsittiin otsikon ja tiivistelmän perusteella. Mukaan valittuja tuloksia verrattiin ja niistä karsittiin pois duplikaatit. Tarkempaan arvioon valitut julkaisut katsottiin vertaisarvioituiksi.

Aineistoksi valikoitui Ebscohost CINAHLista kaksi tutkimusartikkelia, MEDICistä yksi, PubMedistä kolme ja käsinhakuna 2, yhteensä 8 tutkimusartikkelia. Tutkimusartikkelissa Iranista (Alimehr & Hashjin, 2021) käsiteltiin haasteita ennen vapaaehtoistoimintaan osallistumista. Kaksi artikkelia oli Englannista (Heaps Kate & Marks-Maran Di, 2017; Lim ym., 2020) joista ensimmäisessä artikkelissa arvioitiin koulutusta ja toisessa millainen vaikutus terveyden edistämisen koulutuksella on vapaaehtoiselle ja miten esimerkiksi vapaaehtoiset saataisiin toimintaan mukaan. Väitöskirja Alankomaista (Niebuur, 2020) käsiteli ikäihmisten osallistumista vapaaehtoistoimintaan sekä heidän resurssiaan ja motivaatiotaan osallistumiseen. Suomesta mukaan valittiin kaksi (Koivula & Karttunen, 2014; Simonsen ym., 2013) artikkelia. Koivulan & Karttusen artikkeli käsiteli ammattilaisten asenteita vapaaehtoistyöntekijöitä kohtaan. Simonsenin artikkelissa tarkasteltiin ja verrattiin terveyden edistämistä sekä siihen yhteydessä olevia tekijöitä. Tanskalainen tutkimusartikkeli (Væggemose ym., 2018) käsiteli julkisten palvelujen ja kansalaisyhteiskunnan välistä vuorovaikutusta. Yhdysvaltalaisen (Lough ym., 2018) tutkimuksen

tarkoituksena oli ymmärtää miten muuttajat vaikuttavat kumppaniorganisaatioiden käsityksiin vapaaehtoisten tehokkuudesta.

Vapaaehtoistyön onnistumiseksi tarvitaan henkilöitä, joilla on yhteinen kiinnostus vapaaehtoistoimintaa kohtaan esimerkiksi yhdistyksessä tai järjestössä. Yhdistyksen tai järjestön arvot ovat toiminnan perusta. Uuden vapaaehtoistoiminnan järjestämisessä auttaa vapaaehtoisten perehtyminen järjestön tai yhdistyksen visioon, suunnitelmiin, strategiaan ja tavoitteisiin. Organisaation päättävän elimen kuten hallituksen tai sen johdon, tulee hyväksyä uusi toimintaidea. Päättävän elimen tehtäväksi jää myös selvittää tarvittavat resurssit vapaaehtoistoimintaa varten. Vapaaehtoistoiminta yhteiskunnan osana vaatii hyvää suunnittelua ja kehittämistä, sekä tietoa miten vapaaehtoistoimintaa voidaan hyödyntää yhteiskunnassa. (Koivula & Karttunen, 2014, s. 690.)

Væggemose ym. (2018, s. 123–124, 125, 127) tutkimuksessa selvitettiin julkisten palvelujen ja kansalaisyhteiskunnan välisen vuorovaikutuksen järjestämisestä. Haasteena todettiin olevan toimintojen vahvat juuret niin julkisella puolella kuin kansalaisyhteiskunnassa. Tutkimuksen tulokset vahvistavat henkilöstön keskeisen roolin sekä tunnistavat läheisen yhteistoiminnan julkisten palveluiden ja kansalaisyhteisöjen välillä. Onnistuminen yhteistoiminnan järjestämisen kannalta on tärkeää, jolloin tavoitteet, toimet ja yhteistyösuhteet palveluntuottajajärjestöjen kesken ovat avainasemassa. Tämä auttaa myös vuorovaikutuksen toteutumisessa henkilöstön tasolla.

Alimehr ym. (2021, s. 3–6) tutkimuksessa tarkasteltiin haasteita ennen vapaaehtoistoimintaan osallistumisesta. Terveystieteiden tutkimuksessa tapahtuvalla vapaaehtoisohjelmalla todettiin olevan useita haasteita, joista merkittävimmät kohdistuivat organisatorisiin tekijöihin ja johtamiseen. Tutkimuksessa havaittiin myös, että vapaaehtoistoiminnassa on oltava johtajia, jotka ohjaavat vapaaehtoisten toimintaa. Vapaaehtoisten motivoiminen, asianmukaisten resurssien jakaminen, kouluttajien positiivinen ote ja yhteisön mobilisoinnin avulla voitaisiin parantaa osallistumista vapaaehtoistoimintaan. Tutkimuksessa todettiin, että terveydenhuoltojärjestelmän, ihmisten ja terveydenhuollon vapaaehtoisten välistä vuorovaikutusta tulisi parantaa.

Vapaaehtoistyöhön terveydenhuollossa vaikuttaa terveydenhuollon ammatti-
laisten asenne ja miten vapaaehtoiset otetaan mukaan sekä miten he pääse-
vät toteuttamaan vapaaehtoistyötä. Julkisten palvelujen ja vapaaehtoistoimin-
nan välinen yhteistyö sekä vuorovaikutus eri toimijoiden kesken tulee olla su-
juvaa. Vapaaehtoisille suunnattu laadukas koulutusohjelma mahdollistaa laa-
dukkaan terveyden edistämisen väestön keskuudessa. (Lim ym., 2020, s. 286-
289.)

Simonsen ym. (2013, s. 28–29, 76–79) tutkimuksen tulokset vahvistavat ter-
veyden edistämisen periaatteiden eli voimaantumisen (empowerment), yhtei-
söosallistumisen ja sektorien välisen yhteistyön merkitystä suomalaisissa kun-
nissa. Järjestöjen mukaan yhteistyötä kunnan eri toimien kanssa tulee lisätä.
Merkittävää on järjestöjen vapaaehtoisten aktiivisuus toiminta-alueensa ter-
veyden edistämisessä. Aktiivisuuteen vaikuttavat vapaaehtoisten pätevyys,
yhdistyksen arvot, suuntautuminen erityisesti lasten, nuorten ja aikuisväestön
hyvinvoinnin edistämiseen. Osallistuminen ja vaikuttaminen alueen terveyden
edistämisen päätöksentekoon koetaan tärkeänä.

Lough ym. (2018, s. 6–9) tutkimuksen tarkoituksena on ymmärtää, miten muut-
tajat, kuten vapaaehtoisten taitotaso, palvelun kesto, kulttuuri- ja kielikoulutus
sekä muut keskeiset muuttajat, vaikuttavat järjestöjen (kumppaniorganisaatioi-
den) käsityksiin vapaaehtoisen vaikuttavuudesta terveyden edistämisessä (ra-
vitsemus). Tutkimukseen osallistuneet järjestöt pitivät korkeasti koulutettuja
vapaaehtoisia, vaikuttavampina edistämään terveydenhuoltoa ja ravitsemusta
organisaatioissaan ulkomailla. Integroimalla paremmin näyttöön perustuvat
käytännöt ohjelmiinsa, kansainväliset vapaaehtoisuusyhteistyöjärjestöt voivat
vahvistaa huomattavasti pyrkimyksiään edistää tehokkaampia ja arvokkaam-
pia terveyden edistämisen toimia.

Koivulan ja Karttusen (2014 s. 679, 687-689) tutkimuksessa esiin nousivat
asenteet vapaaehtoistoimintaa ja sen johtamista kohtaan. Vapaaehtoisia voi-
daan pitää voimavarana sosiaali- ja terveydenhuollon parissa. Henkilöstön nä-
kökulmasta vapaaehtoiset tarvitsisivat sekä peruskoulutusta

vapaaehtoistyöhön (esim. vapaaehtoisjärjestön toimesta) että perehdytyskoulutuksen aloittaessaan vapaaehtoistyössä. Vapaaehtoistyöntekijöiden koordinaation ja johtamisen on oltava organisoitu prosessi, jossa vapaaehtoisten on hyvä toimia. Toisaalta vapaaehtoisten ympärillä koetaan epävarmuutta vapaaehtoisten osaamisesta, luotettavuudesta ja motivaatiosta tehdä vapaaehtoistyötä.

Heaps ym. (2017, s. 277, 280–281) tutkimuksessa tarkasteltiin vapaaehtoisten koulutusohjelmaa, joka on suunniteltu ja kehitetty vapaaehtoisia varten. Vapaaehtoisten toimenkuva on muuttumassa erilaisissa tehtävissä, tehtävien määrä on kasvamassa ja vapaaehtoiset tarvitsevat riittävän koulutuksen valmistamaan heitä vapaaehtoistyöhön. Vapaaehtoisille suunnattuja koulutusohjelmia tulisi arvioida, jotta koulutusohjelman taso sitouttamisen, tehon, hyödyn ja kestävyys suhteen olisi laadukas. Lisäksi tutkimuksessa nousi esiin koulutuksen henkilökohtainen vaikutus, koulutuksesta saadut taidot ja ymmärrys sekä tunne siitä, että tekee jotakin tärkeää. Henkilökohtainen kehittyminen vapaaehtoistyössä, saatu arvostus, ystävyysuhteet saman kaltaisten ihmisten kanssa vaikuttavat siihen, miten vapaaehtoistyötä pidetään hyvänä ajankäytön kohteena.

Niebuurin (2020, s. 6.) väitöskirjan tavoitteena oli edistää tietämystä ja ymmärrystä vapaaehtoistyön yksittäisistä tekijöistä tutkimalla, ketkä ovat vapaaehtoisia ja miksi jotkut vanhemmat henkilöt valitsevat vapaaehtoistyön, kun taas toiset eivät. Tuloksissa nousi esiin vanhemmat henkilöt, joiden terveys ja henkisen hyvinvoinnin resurssit ovat hyvät, he omaavat myös korkeamman motivaation osallistua vapaaehtoistyöhön. Vapaaehtoistyö tarjoaa vanhemmille henkilöille virikkeitä, mahdollisuutta uuden oppimiseen ja tarjoaa lisää sosiaalisia kontakteja. (Niebuur ym., 2020, s. 210-211.) Vapaaehtoisten motivaatioiden ja varsinaisen vapaaehtoistyön välisiä yhteyksiä ei näytä hillitsevän yksittäisten resurssien saatavuus. Nykyinen tutkimus osoittaa, että erityisesti vanhempien aikuisten kokemat vapaaehtoistyön edut ovat tärkeitä. (Niebuur ym., 2020, s. 194.)

3.4 Vapaaehtoistyön onnistumiseen vaikuttavia tekijöitä

Edellä tarkastelluissa tutkimuksissa nousi esiin vapaaehtoisten toimintaan vaikuttavia tekijöitä. Tekijät ryhmiteltiin kolmeksi eri kokonaisuudeksi ja niiden otoskoiksi muodostui a) ennen toiminnan aloittamista vaikuttavat tekijät, b) toiminnan aikana vaikuttavat tekijät sekä c) vapaaehtoisia motivoivat tekijät. Nämä kolme kokonaisuutta esitellään taulukossa 1. ja ne koostuvat tekijöistä, joilla on vaikutusta vapaaehtoistyön onnistumiseen järjestössä tai yhdistyksessä.

Seuraavaksi kuvataan nämä kolme kokonaisuutta (Taulukko 1). Ensimmäisenä kuvataan ennen vapaaehtoistoiminnan aloittamista tarvittavia tekijöitä, kuten järjestön tai yhdistyksen visiot, strategia, johtaminen, toiminnan suunnittelu, tavoitteet ja arvot organisaatiossa. Myös vapaaehtoisten osallistuminen ja sitoutuminen, ammatillinen asenne vapaaehtoisia kohtaan, yhteistyö ja vuorovaikutus muiden toimijoiden kanssa sekä koulutuksen merkitys ovat vaikuttavia tekijöitä.

Toisena kuvataan toiminnan aikana vaikuttavia tekijöitä. Toiminnan aikana resursseilla, johtamisella, koordinoinnilla ja koulutuksella on merkittävä vaikutus koko toimintaan ja siihen miten vapaaehtoiset toimivat tehtävässään. Vapaaehtoisen perehdytys ja koulutus ovat merkityksellinen osa sitä miten vapaaehtoinen tehtävänsä sitoutuu, ymmärtää vapaaehtoistyötä ja tekee yhteistyötä muiden kanssa sekä viestii omasta toiminnasta.

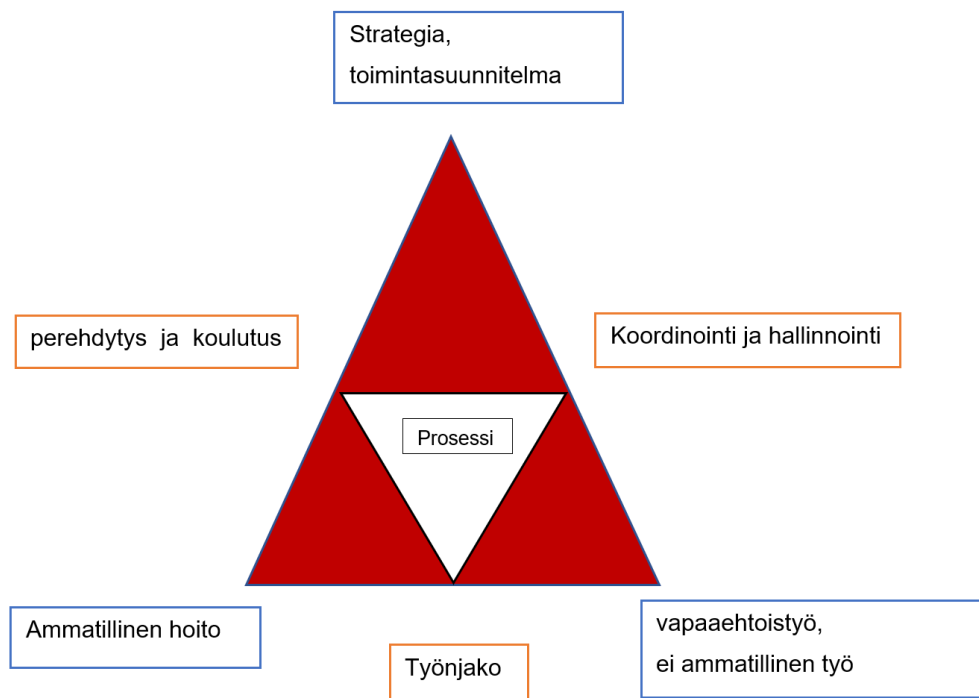
Kolmannessa kuvataan mitkä ovat vapaaehtoisia motivoivia tekijöitä. Huomionarvoisia tekijöitä ovat voimaantuminen vapaaehtoistehtävässä, itselle saatu hyöty sekä kestävyys ja sopiva ajankäyttö. Myös tietojen ja taitojen vahvistaminen, oma kehittyminen vapaaehtoistehtävässä, tunne onnistumisesta ja arvostus motivoivat vapaaehtoistyön tekijää. Nämä tekijät lisäävät kiinnostusta kouluttautua vapaaehtoistehtävässä. Vapaaehtoinen tarvitsee myös vuorovaikutustaitoja toimiessaan vapaaehtoisena.

Taulukko 1. Vapaaehtoisten toimintaan vaikuttavia tekijöitä

a) Ennen toiminnan aloittamista vaikuttavia tekijöitä	b) Toiminnan aikana vaikuttavia tekijöitä	c) Vapaaehtoisia motivoivia tekijöitä
<ul style="list-style-type: none"> - Toiminnan suunnittelu, visio, strategia, tavoitteet, arvot - Organisaatio, resurssit - Johtaminen - Konsensus vapaaehtoisten osallistumisesta - Ammattilaisten asenne - Yhteistyö muiden järjestöjen kanssa - Vuorovaikutus eri toimijoiden välillä - Vapaaehtoisten merkitys eri toiminnoissa - Koulutuksen merkitys - Osallistujan sitoutuminen koulutukseen - sitoutuminen toimintaan - koulutuksen vaikutus koulutettavaan - koulutuksen hyöty koulutettavalle - koulutuksen kestävyys 	<ul style="list-style-type: none"> - Resurssit - Johtaminen - Perehdytys - Osaaminen - Sitoutuminen - Inhimillisyys - Ymmärtäminen - Kouluttajien ja ohjaajien voimaannuttaminen - vaikutus - Omasta toiminnasta viestittäminen - Uusia vapaaehtoisia - Yhteisön mobilisointi - Yhteisöosallistuminen - Yhteistyö vapaaehtoisten välillä - Yhteistyö muiden toimijoiden kanssa ja tuki - Vuorovaikutuksellisuus 	<ul style="list-style-type: none"> - Voimaantuminen - Hyöty - Kestävyys - Teho - Ajankäyttö - Tietojen ja taitojen vahvistaminen, omak kehittyminen - Tunne onnistumisesta - Merkityksellinen työ, arvostus - Työn haaste - Koulutus, kouluttautuminen, oma koulutustaso - Vuorovaikutus

Taulukon 1 yhteenvedona voidaan todeta, että onnistuneeseen vapaaehtoistyöhön järjestössä tai yhdistyksessä vaikuttavat monet tekijät. Tämän lisäksi vapaaehtoisia tarvitaan toiminnan kehittämiseen, toteuttamiseen ja arvioimiseen kuten terveyden edistämisen vapaaehtoistyössä.

Koivulan ja Karttusen (2014 s. 690) vapaaehtoistyön järjestämisen kolmio tuo esiin rakenteet, joita vapaaehtoinen tarvitsee toteuttaakseen vapaaehtoistyötä. Kolmion kärjet ovat vapaaehtoistyön tukipilarit, jotka koostuvat strategiasta, toimintasuunnitelmasta, tavoitteiden kokonaisuudesta sekä vapaaehtoistyöstä ja ammatillisesta hoidosta. Organisaation ja sen johdon tulee hyväksyä toimintaideologia, johdon tulee olla toimiva ja omata resurssit toiminnan toteuttamiseen. Onnistuneeseen vapaaehtoistyöhön tarvitaan strategian lisäksi koordinointia ja hallinnointia. (Kuvio 3).

Kuvio 3. Vapaaehtoistyön järjestämisen kolmio Koivulan & Karttusen ym. (2014 s. 690) mukaan

Lisäksi vapaaehtoisten ja ammattilaisten välillä tulee olla selkeä työnjako ja luottamus tehtävien hoitamisesta. Toiminnan onnistumisen edellytyksenä on vapaaehtoisten perehdytys ja koulutus ammattilaisten toimesta. Kolmio on eräänlainen prosessi, jonka avulla saadaan vapaaehtoisia, vapaaehtoistyöntekijöitä ja vapaaehtoisia, jotka jatkavat vapaaehtoistyössä. (Koivula & Karttunen, 2014, s. 690.)

4 KEHITTÄMISTYÖN TAUSTA

4.1 Kehittämistyön tarkoitus ja tavoitteet

Tämän kehittämistyön tarkoituksena on vahvistaa terveyden edistämisen yhteishenkilön toimintaa SPR:n osastossa ja löytää keinoja tukea heidän rooliaan vapaaehtoistyössä. Tavoitteena on kehittää toimintamalli, perehtymisen polku, selkeyttämään terveyden edistämisen yhteishenkilön toimintaa järjestössä.

Kehittämistyö tehtiin palvelumuotoilun ja yhteiskehittämisen keinoin. Kehittämistyö toteutettiin SPR:n keskustoimiston terveyden- ja hyvinvoinnin yksikön uusien keinojen löytämiseksi terveyden edistämisen toimintaan osastossa sekä vahvistamaan ja lisäämään osastojen terveyden edistämisen toimintaa. Tällä hetkellä terveyden edistämisen yhteishenkilöiden toiminta SPR:n osastoissa on vähäistä ja viestintä keskustoimistosta toimintaryhmiin koetaan haasteellisena.

Kehittäminen pitää sisällään kohteen asettamat tavoitteet, rajaukset ja perustelut. Näiden avulla valitaan sopivat menetelmät toteuttaa kehittämistyö ja saatu tulos arvioidaan. Kehittämistyö koostuu tiedosta, tiedon tuottamisesta ja saatujen tulosten tulkinnasta. (Salonen ym., 2017, s. 29.) Ensisijainen tavoite kehittämisessä on löytää ratkaisu esimerkiksi toiminnan muuttamiseen tuotetun uuden tiedon ja aikaisemman tutkimustiedon avulla (Salonen ym., 2017, s. 35).

4.2 Kehittämistyön menetelmät

Kehittämistehtävän menetelmänä oli palvelumuotoilu, joka sopi toiminnan kehittämiseen monipuolisuutensa vuoksi. Palvelumuotoilun avulla voitiin suunnitella ja kehittää toimintaa toimijalähtöisesti, jolloin myös vapaaehtoisten kokemus ja toiveet saatiin mukaan kehittämistyöhön.

Palvelumuotoilulla tarkoitetaan palvelun käyttäjälähtöistä suunnittelua, jossa palvelua innovoidaan, kehitetään ja suunnitellaan luovin menetelmin (Kuvio 4). Palvelumuotoilun avulla voidaan luoda täysin uusia palveluja tai kehittää jo olemassa olevia. Palvelumuotoilu on prosessi, jossa opitaan kokeilujen kautta ja se elääkin jatkuvassa kehittämisen tilassa. Se ei etene lineaarisesti vaan tarvittaessa voidaan palata prosessin edellisiin vaiheisiin. Prosessia voidaan siis muokata tiedon lisääntyessä ja siksi prosessin lopputulosta ei voida varmuudella ennakoida. (Kurronen, 2013, s. 69.; Tuulaniemi, 2011, s. 24-25.)

Kuvio 4. Palvelumuotoilun prosessi

Kehittämiskohdetta määriteltiin tarkemmin alkukyselyn avulla syksyllä 2019 (Liite 2). Vähäisten vastausten vuoksi alkukyselyn aineistoon otettiin mukaan myös keskustuomiston 2020 keväällä tekemän kyselyn tulokset (Liite 4). Alkukyselyllä siis selvitettiin terveyden edistämisen yhteyshenkilön nykyistä toimintaa ja tuen tarvetta toiminnassaan. Tietoperustaa täydennettiin tutkimalla aiheeseen liittyvää kirjallisuutta.

SPR:n osastojen terveyden edistämisen yhteyshenkilöille suunnattu Idea-ilta toteutettiin yhteiskehittämisellä, aivoriihen (aivoriihi) avulla. Yhteiskehittämisellä pyrittiin luomaan ratkaisuja alkukyselyssä esiin nousseisiin tarpeisiin. Aivoriihiissa osanottajat ideoivat ennalta määritetyistä teemoista ja lopuksi ideoista muodostetaan yhteenveto, tulos. (Innokylä, n.d.; Mycoted, n.d.; Solatie & Mäkeläinen, 2013, s. 133.) Aivoriihi toteutettiin Teamsin välityksellä, jolloin eri puolilla Suomea asuvat osallistujat pystyivät osallistumaan ideailtaan.

Aivoriihi-illan toteutuksessa käytettiin apuna Padletin yhteistoiminnallista alustaa. Padletin avulla voitiin osallistaa kehittämisillan osallistujat yhteiseen toimintaan ja ideointiin maantieteellisestä välimatkasta huolimatta. Lisäksi Padlet toimi hyvin muistitauluna ja sen avulla voitiin tarkastella ja ryhmitellä saatua tietoa. (Sivis, n.d.).

Työn teoreettinen osuus tehtiin keväällä 2020 ja kehittämistehtävän tarvittavat sopimus- ja lupa-asiat toteutettiin suunnitelman hyväksymisen jälkeen kesäkuussa 2020 (Liite 3, 4). Tämän jälkeen sovittiin käytännön toimet Suomen Punaisen Ristin Satakunnan piirin kanssa. Yhteyshenkilöille suunnattu alkukysely lähetettiin kesä-heinäkuussa 2020. Aivoriihi toteutettiin huhtikuussa 2022 ja mallin käyttöönotto kehittämistyön valmistuttua 2023. Raportin kirjoittaminen tehtiin tammi-toukokuussa 2023. Kustannuksia kehittämistyöhön ei tullut.

Tämä kehittämistyö toteutettiin valtakunnallisesti SPR:n osastojen terveyden edistämisen yhteyshenkilöiden avulla.

4.3 Toimintaympäristönä Suomen Punainen Risti

Järjestössä tapahtuva vapaaehtoistyö on ollut merkityksellinen osa Punaisen Ristin ja Punaisen Puolikuun liikettä sen perustamista alkaen. Vuonna 1859 nuoresta sveitsiläisestä liikemiehestä Henry Dunantista tuli liikkeen ensimmäinen vapaaehtoistyöntekijä ja hän järjesti lisää paikallisia vapaaehtoisia auttamaan haavoittuneita ja kuolleita taisteluissa. (Suomen Punainen Risti, 2023b).

Perustamisen jälkeen Punaisen Ristin ja Punaisen Puolikuun liike kasvoi ja levisi maasta toiseen. Paikalliset kokoontuivat, perustivat ryhmän, valitsivat vapaaehtoisten "hallituksen" ja aloittivat vapaaehtoisten rekrytoinnin. Myöhemmin Punaisen Ristin ja Punaisen Puolikuun liike on vahvistanut osaamistaan konfliktitilanteissa työskentelemiseen muun muassa luonnonkatastrofeissa. Työtä tehdään paikallisten vapaaehtoisten kanssa maailmanlaajuisen Punaisen Ristin ja Punaisen Puolikuun verkostojen kautta, aivan kuten Henry Dunant suunnitteli. (Suomen Punainen Risti, 2023b).

Suomen Punainen Risti on perustettu 1877. SPR on julkisoikeudellinen yhdistys, jonka toiminta ja säännöt perustuvat lakiin Suomen Punaisesta Rististä 238/2000 sekä tasavallan presidentin asetukseen Suomen Punaisesta Rististä 827/2017. Vaikka Suomen Punaisen Ristin toiminta on lainsäädännön alaista, se on itsenäinen liike, joka toimii omien peruseriaatteiden mukaisesti.

Punaisen Ristin periaatteita ovat inhimillisyys, tasapuolisuus, puolueettomuus, riippumattomuus, vapaaehtoisuus, ykseys ja yleismaailmallisuus. Näitä periaatteita noudatetaan maailmanlaajuisesti ja valtion tulee niitä kunnioittaa. (Laki Suomen Punaisesta Rististä 238/2000; Tasavallan presidentin asetus Suomen Punaisesta... 827/2017.)

SPR:n hallitus on hyväksynyt toimintansa eettiset ohjeet. Ohjeiden tavoite on ”tehdä näkyväksi SPR:n toiminnan edellyttämää arvomaailmaa, vastuuta ja suhtautumista työhön” (Suomen Punainen Risti, n.d.c). Eettisissä ohjeissa korostuu tehtävien vastuullinen hoitaminen, miten muut ihmiset kohdataan ja miten periaatteet toteutuvat järjestön toiminnassa. Eettisiä ohjeita noudattavat niin työntekijät, vapaaehtoiset kuin luottamushenkilöt. (Suomen Punainen Risti, n.d.c)

Sisäministeriö ja Suomen Punainen Risti ovat allekirjoittaneet yhteistyöpöytäkirjan valmius- ja varautumisyhteistyöstä. Siinä määritellään ja päivitetään yhteistyön muodot sekä valtakunnallisesti että alueellisesti. Pöytäkirjassa korostuu organisoidun kansalaistoiminnan ja viranomaisten välillä tapahtuva toiminta normaaliolojen häiriötilanteessa tai poikkeusoloissa, niin kotimaassa kuin kansainvälisestikin. SPR:llä on erityinen rooli viranomaistoimintaa tukevana järjestönä valmiudessa ja varautumisessa. Tämän lisäksi se vastaa sosiaali- ja terveysalan järjestötoiminnan koordinaatiosta laajoissa häiriötilanteissa. (Suomen Punainen Risti, 2021a.)

SPR:n toimintalinjaus vuosille 2018–2020 tuo esiin Suomen yhteiskuntarakenteen muutoksen. Julkisten palvelujen tarjoaminen kaikkialla vaikeutuu väestön ikääntyessä ja ikäluokkien jakautuessa alueellisesti epätasaisesti. Lisäksi maahanmuutto muuttaa yhteiskuntaa yhä monimuotoisemmaksi. Nämä muutokset haastavat yhteiskunnan kyvyn huolehtia ihmisistä tasa-arvoisesti taustaa ja asuinpaikkaa katsomatta. (Suomen Punainen Risti, 2018, s. 4.)

Toimintalinjauksessa vuosille 2021–2023 järjestö kannustaa ihmisiä huolehtimaan hyvinvoinnistaan ja pitämään huolta toisistaan ”Punainen Risti tuo iloa, ylläpitää toivoa ja luottamusta” (Suomen Punainen Risti, 2020).

Toimintalinjauksessa esiin nousee muun muassa väestön ikääntyminen, teknologian muotoutuminen osaksi arkea, osallisuus verkostoissa, kiinnostus yhteisöllisyyttä ja vapaaehtoistoimintaa kohtaan sekä hyvinvointiyhteiskuntaan kohdistuvat haasteet kuten eriarvoistuminen, yksinäisyys, terveyserojen kasvu, syrjintä ja rasismi (Suomen Punainen Risti, 2020).

SPR:n osastojen toimintaryhmiä ovat muun muassa ensiapu, ystävätoiminta, henkinen tuki, omaishoitajien tukitoiminta ja nuorisotoiminta. Jokaisella toimintaryhmällä on oma ryhmänvetäjä. Ryhmänvetäjä on yhteyshenkilö osaston hallitukseen. Osaston hallitus nimeää toimintaryhmän ehdotuksesta muun muassa terveyden edistämisen yhteyshenkilön. (Suomen Punainen Risti, n.d.a.)

5 PALVELUMUOTOILU KEHITTÄMISESSÄ

5.1 Palvelumuotoilu

Tässä kehittämistyössä käytettiin palvelumuotoilun periaatteita noudattelevaa prosessia, jossa voitiin kehittää perehtymisen polku olemassa olevista palveluista tai luoda prosessin avulla uusia palveluja. Olennaisinta palvelumuotoiluprosessissa on tunnistaa ongelma, kyetä näkemään asia vapaaehtoisen näkökulmasta ja onnistua hankkimaan sopivilla menetelmillä riittävästi asiakasymmärrystä ongelman oikeanlaiseen ratkaisemiseen. Aivoriihi-menetelmää käytettiin ideoinnissa työvälineenä. Palveluprosessi ei ole koskaan valmis, vaan palvelu on jatkuvaa kehittämistä. Kehittämisessä työvälineenä käytetään PDCA-mallia (Kuvio 7). Käyttöönotto ja implementointi tapahtuu vasta työn valmistumisen jälkeen.

Ahosen (Ahonen, 2019 Luku 4.) mukaan palvelumuotoilu on työmenetelmä, jonka tarkoituksena on suunnitella ja toteuttaa palveluja yhteiskehittämisen keinoin. ”Palvelumuotoilu tarjoaa visuaalisen ja käytännönläheisen kehittämisen menetelmän, jossa kehittäminen tapahtuu yhdessä asiakkaiden ja

sidosryhmien kanssa.” (Ahonen, 2019 Johdanto.) Palvelumuotoilun avulla luodaan toimivia, laadukkaita ja kestäviä palvelupolkuja käyttäjille, eri menetelmiä apuna käyttäen (Ahonen, 2019 Luku 4).

Palvelumuotoilu on suunnitelmallista, päämäärätietoista ja yhdenmukaista kehittämistä uudenlaisten ratkaisujen löytämiseksi asiakkaiden tarpeisiin. Palvelumuotoilussa yhdistyvät yksityiskohtainen ja analyyttinen sekä intuitiivinen ajattelutapa. (Ahonen, 2019 Johdanto, luku 4.)

Asiakasymmärrys ja asiakkaan kokemukset palvelusta muodostavat ymmärryksen, miten palveluja tulisi kehittää. Palvelumuotoilun prosessin keskiössä on asiakas ja asiakasymmärryksen lisääminen eri menetelmin. Palvelun muotoilussa on kuitenkin otettava huomioon myös organisaation tavoitteet ja resurssit. (Tuulaniemi, 2011, s. 126-129.)

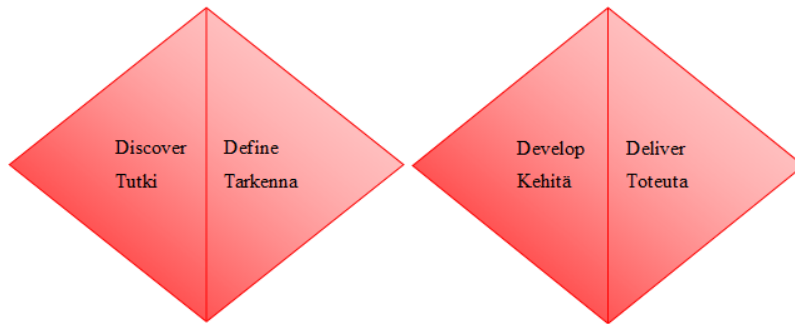
Kurrosen (2013 s.69) mukaan Espoon sivistystoimen työkalupakki palvelumuotoilun prosessissa¹ on viisi vaiheinen, joita ovat löytäminen, määrittely, ideointi, mallinnus ja käyttöönotto. Tuulaniemi (2011 s. 130-131) esittelee palvelumuotoilun prosessin myös viisivaiheisena. Vaiheet eroavat hieman edellisistä, vaikka sisältö niissä on pitkälti samanlainen. Tuulaniemen (2011, s. 130–131) mukaan palvelumuotoilun vaiheet ovat: määrittely, tutkimus, suunnittelu, palveluntuotanto ja arviointi, jotka on kuvattuna kuviossa 5.

Kuvio 5. Palvelumuotoilu -prosessi Tuulaniemen (2011 s. 130-131) mukaan

¹ Kurrosen J. (2013) Muotoilu & Kunta: Muotoilun lähtökohdat ja mahdollisuudet osana julkisen sektorin uudistamista. Aalto-yliopisto.

Design Council (2023) esittelee verkkojulkaisussaan Framework for Innovation The Double Diamond -muotoiluprosessin. The Double Diamond -mallissa palvelumuotoilun vaiheet ovat: discover (tutki), define (tarkenna), develop (kehitä), deliver (toteuta). (Kuvio 6).

Kuvio 6. Palvelumuotoilun The Double Diamond -malli (Design Council, 2023).

Palvelumuotoilun prosessin kuvaaminen yhdenmukaisesti ei Tuulanimen (2011 s. 126-129) mukaan ole mahdollista. Prosessin pääperiaatteet ovat kuitenkin eri malleissa samankaltaiset. Palvelumuotoilun prosessin vaiheet ovat toimintarunko, jonka avulla voidaan hahmottaa palvelumuotoilun tapahtumaketju ja ymmärtää paremmin palvelun kehittämisen kokonaiskuva. Palvelumuotoilun prosessin mallia voidaan soveltaa oman organisaation palvelun kehittämisen tarpeisiin.

Palvelumuotoiluprosessin suunnittelu vaiheessa apuna voidaan käyttää erilaisia yhteiskehittämisen menetelmiä. Tähän työhön menetelmäksi valittiin brainstorming eli aivomyrsky.

5.2 Aivoriihi

Aivoriihi (brainstorming) on perinteisin ideoinnin työkalu. Alex Osbourne kehitti tekniikan jo 70 vuotta sitten ja alun perin tavoitteena oli lisätä ideoiden määrää ja laatua mainonnassa. Aivoriihi on luovan ideoinnin ja ongelman ratkaisun menetelmä, jossa tavoitteena on kehittämistyöhön osallistujien osallistaminen sekä kehittää lyhyessä ajassa mahdollisimman paljon ideoita. (Innokylä, n.d.; Mycoted, n.d.; Solatie & Mäkeläinen, 2013, s. 132-133.)

Aivoriihitiimi on pieni, alle 12 hengen ryhmä. Suuremmasta ryhmästä ei ole hyötyä, vaan päinvastoin tällöin ryhmän intiimiys ja tunnelma kärsivät. Aivoriihi-tiimille valitaan vetäjä, joka esittelee ongelman ja kirjaa aivoriihessä syntyneet ideat. (Innokylä, n.d.; Solatie & Mäkeläinen, 2013, s. 132-133.) Aivoriihiin ideointivaiheessa osallistujat tuovat esiin omia ajatuksiaan ja ideoitaan kehittämisiongelman ratkaisemiseksi. Ideointi voidaan toteuttaa esimerkiksi järjestyksessä, jolloin jokaisen mielipide tulee kuulluksi ja esiin tulleet ideat kirjataan näkyville. Ideointivaiheessa on tärkeää välttää minkään idean arvostelua tai kehumista, jotta motivaatio ideointiin säilyy. Ideoita saa myös jatkojalostaa. Ideointivaiheen tarkoitus on tuottaa mahdollisimman paljon ideoita. Myös mielikuvitukselliset ideat ovat suositeltavia. (Innokylä, n.d.; Mycoted, n.d.; Solatie & Mäkeläinen, 2013, s. 133.)

Ideointivaiheen jälkeen syntyneitä ideoita arvioidaan ja samankaltaiset ideat yhdistellään niitä arvostelematta. Vasta valintavaiheessa syntyneitä ideoita tarkastellaan kriittisesti ja aivoriihiin mielestä paras idea voidaan valita esimerkiksi äänestämällä. Sopiva pituus koko aivoriihi tapaamiselle on noin 20-45min, enintään tunti. (Innokylä, n.d.; Mycoted, n.d.; Solatie & Mäkeläinen, 2013, s. 133.)

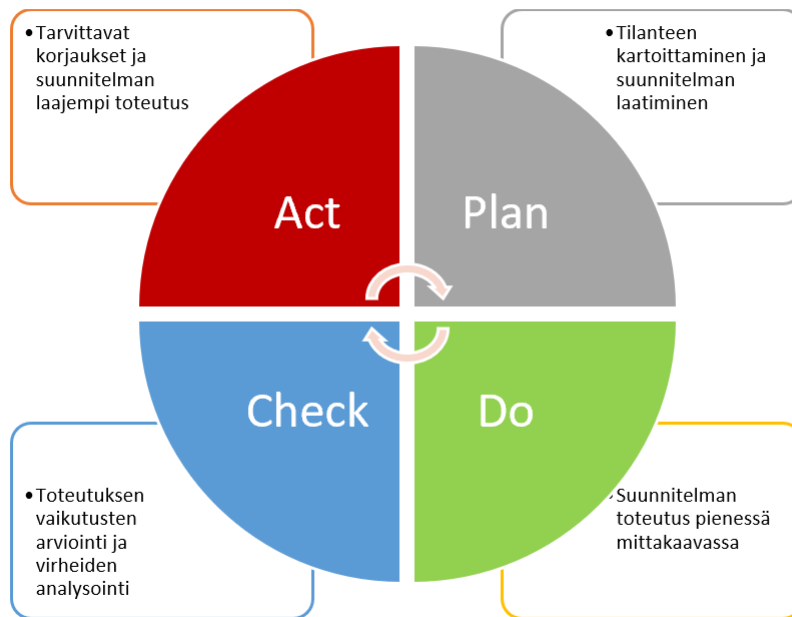
Kehittämistyön ideoilta toteutettiin aivoriihimenetelmällä verkossa Teamsin välityksellä. Saadun tuloksen pohjalta muodostui perehtymisen polku.

5.3 Implementoinnin suunnitelma PDCA-mallia käyttäen

Palvelumuotoilu-prosessin avulla syntynyt perehtymisen polku tarvitsee jatkuvaa kehittämistä työn implementoimiseksi ja sen ottamiseksi osaksi toimintaa. Toiminnan jatkuvan kehittämisen apuna käytetään PDCA-mallia.

Plan-Do-Check-Act (PDCA) tarkoituksena on toiminnan jatkuva kehittäminen ja parantaminen. Kuviossa 7 on esitelty PDCA-mallin sisältö. PDCA-toiminnan kehittämisen mallissa sykli alkaa aina suunnitteluvaiheella P (Plan), jossa

tilanne kartoitetaan ja laaditaan suunnitelma. Tämän jälkeen suunnitelmassa edetään pienen mittakaavan toteutukseen D (Do). Toteutuksessa arvioidaan vaikutuksia ja analysoidaan virheitä C (Check). Analysoinnin jälkeen tehdään tarvittavat korjaukset ja otetaan toimintamalli käyttöön A (Act) (parantaminen). (Kuisma ym., 2019, s. 8-9.; Patterson, 1995, s. 53-54.)

Kuvio 7. Toiminnan kehittämisen malli PDCA (Patterson, 1995, s. 53-54.)

Toiminnan kehittämisen malli alkaa siitä, että tunnistetaan parantamisen kohde, jolle voidaan asettaa mitattavissa oleva parannustavoite. Suunnitelma (P) voi olla laajamittainen organisaation katsaus toimintaan tai pienimuotoinen yksikkösuunnitelma, jossa opitaan, miten yksinkertainen tehtävä voidaan parantaa. Riippumatta siitä, millainen prosessi on, sitä tulisi tarkastella koko ajan. Suunnittelua ei pidä nähdä vain asiana, joka tehdään ennen uuden prosessin aloittamista, vaan se on jatkuvan arvioinnin keino. Suunnitelma on mikä tahansa, mikä voi parantaa prosessia riippumatta siitä, tapahtuuko se prosessin alkamishetkellä vai missä tahansa muussa myöhemmässä vaiheessa. Jos suunniteltua muutosta ei pysty sitomaan organisaation tehtävään (asiakkaiden tarpeiden tyydyttäminen), sitä ei tule huomioida. Suunnitelman edistymisen mittaamista varten tulee olla tapa arvioida sen onnistuminen ja tehokkuus, kuten käytetyn ajan vähentäminen tai toiminnan standardisointi. (Patterson, 1995, s. 53.)

Tunnistetun parantamisen kohteen suunnitelman valmistuttua se toteutetaan (D). Toteutuksessa suunnitelma testataan aluksi rajoitetussa kohteessa. Rajoittamalla prosessin laajuutta minimoidaan kustannuksia tai aikaa, joka voi mennä hukkaan epäonnistuneessa muutoksessa. Toteutuksessa kerätään suunnitelmaan liittyviä tietoja. Toteutuksen vaikutusten arviointi ja virheiden analysointi (C) edellyttää tietojen tutkimista sen selvittämiseksi, onko suunnitelma ja toteutettu muutos luonut halutun parannuksen prosessissa. Tällöin verrataan saatuja tuloksia asetettuihin mittareihin ja arvioidaan, olivatko suunnitelmat ja toteutukset tehokkaita. Act-vaiheessa (A) kerätyt tiedot voivat osoittaa prosessin suunnitelman olleen tehoton, jonka vuoksi se tulee tarkistaa ja tarvittaessa tehdä uusia suunnitelma. Uusi PDCA-sykli antaa tietoa onko muuttujien muuttamisella ollut vaikutusta tai osoittavatko kerätyt tiedot, että prosessi voidaan standardoida sellaisenaan jokapäiväiseksi asiaksi. (Patterson, 1995, s. 53.)

6 YHTEYSHENKILÖN PEREHTYMISEN POLUN KEHITTÄMINEN

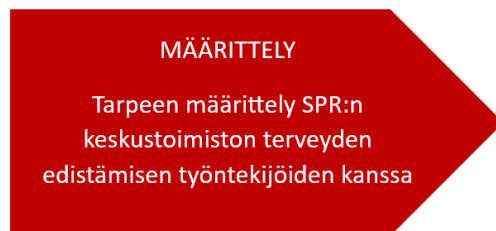
6.1 Kehittämistyön tarve

Kehittämistyön palvelumuotoiluprosessi aloitettiin tarpeen ja tavoitteen määrittelystä sekä tehtiin esitutkimusta myös teorian pohjalta (Kuvio 8). Organisaatioon tutustuminen ja nykytilan selvittäminen auttavat ymmärtämään välitettyä tietoa, sen määrää sekä sen jakamista eri toimintaryhmille. (Tuulaniemi, 2011, s. 132.)

Kuvio 8. Kehittämistyön palvelumuotoiluprosessi

Kehittämistyö lähti liikkeelle tarpeesta selvittää SPR:n osastojen terveyden edistämisen yhteyshenkilöiden toimenkuvaa. Kehittämistyön tarvetta määriteltiin tarkemmin kahdessa Teams-palaverissa SPR:n keskustoimiston terveyden edistämisen yksikön terveyden edistämisen kahden suunnittelijan kanssa. Keskusteluissa nousi esiin tarve selventää terveyden edistämisen yhteyshenkilön tehtäväkuvaa ja roolia järjestössä (Kuvio 9).

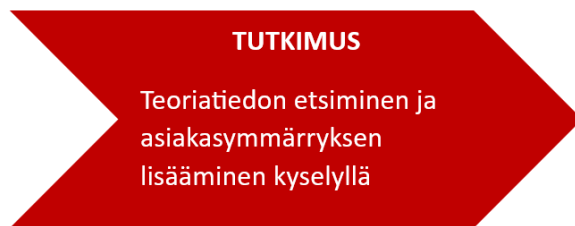
Kuvio 9. Määrittelyvaihe

Kehittämistyön idea tarkentui palaverissa ja sen pohjalta teimme kehittämistyön suunnitelman. Kehittämistyön suunnitelma hyväksyttiin keväällä 2019. Kesällä saimme luvan Samk:ilta ja SPR:n Satakunnan piiristä kehittämistyön tekemistä varten (Liite 3).

6.2 Alkukyselyn toteutus

Kehittämishaasteen tarkempaa määrittelyä varten teimme alkukyselyn. Kyselyä varten perehdyimme kyselylomakkeen tekemiseen. Onnistunut kyselylomake on hyvin suunniteltu, testattu, luotettava, toistettavissa oleva, teknisesti

järkevä ja selkeä. Kyselylomakkeessa huomioidaan vastaajan aika, halu ja kyky vastata kyselyyn. Hyvin suunniteltuun lomakkeeseen on helppo ja nopea vastata. Saatekirjeen on hyvä motivoida vastaajaa ja sen ulkoasulla ja pituudella on myös merkitystä. Lomakkeen lähettäminen ja vastaanottaminen tulee myös suunnitella etukäteen, jotta tulosten analysointi pääse alkamaan vastausten jälkeen mahdollisimman pian (kuvio 10). (Borg, n.d.)

Kuvio 10. Tutkimusvaihe

Kesän 2019 aikana muodostettiin alkukyselyn kysymykset. Kysymykset muodostettiin työn tilaajan kanssa käytyjen Teams-palaverien pohjalta. Kyselylomakkeessa oli sekä strukturoituja että avoimia kysymyksiä. Kysely esitettiin kahdella ulkopuolisella henkilöllä. Henkilöiltä saatujen palautteiden mukaan muutamaa kysymystä muokattiin selkeämmäksi.

Alkukysely (Liite 2) lähetettiin SPR Satakunnan piirin osastojen (Liite 1) nimetyille terveyden edistämisen yhteyshenkilöille. Yhteystiedot terveyden edistämisen yhteyshenkilöille saatiin SPR:ltä ja heitä oli 11 henkilöä (n=11). Ilmoitetuille yhteyshenkilöille lähetettiin sähköpostilla linkki kyselyyn (alkukysely). Kysely toteutettiin Lyyti-ohjelman avulla ja vastaukset tulivat anonymisti.

Kyselyllä selvitettiin, millaiseksi SPR:n terveyden edistämisen yhteyshenkilöt kokevat roolinsa osastossa ja tietävätkö he SPR:n terveyden edistämisen toiminnan sisällöt. Lisäksi selvitettiin, millaista perehdytystä terveyden edistämisen yhteyshenkilöt ovat saaneet ja onko viestintä terveyden edistämisestä vapaaehtoisille ollut riittävää. Kyselyllä selvitettiin myös terveyden edistämisen yhteyshenkilöiden tarpeita ja toiveita tehtävän onnistuneeseen toteuttamiseen. Kyselyyn vastasi 2 henkilöä. Kysely oli avoinna kaksi viikkoa. Muistus viesti, joka lähetettiin viikon kuluttua ensimmäisestä viestistä. Vähäisen

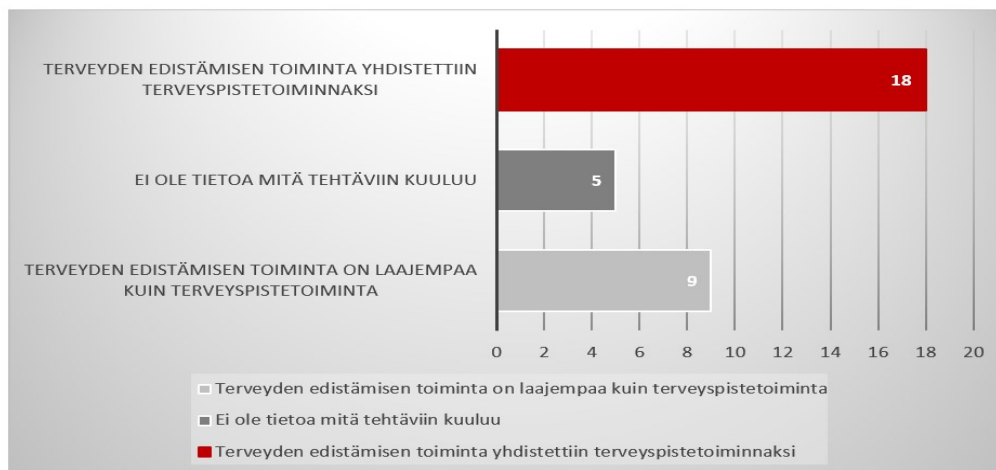
vastanneiden määrän vuoksi laajensimme kehittämistyön toimintakenttää valtakunnalliseksi.

6.3 Valtakunnallinen kysely ja sen tulokset

Keväällä 2021 SPR:n keskustoimisto oli lähettänyt oman kyselynsä (Liite 8) osastojen terveyden edistämisen vapaaehtoisille. Kyselyssä kysyttiin samoja asioita kuin tämän kehittämistyön alkukyselyssä. Saimme SPR:ltä luvan käyttää valtakunnallisen kyselyn tuloksia kehittämistyössämme, saadaksemme riittävästi tietoa kehittämistyön tarkempaan määrittelyyn. Valtakunnallisessa kyselyssä oli sekä avoimia että monivalintakysymyksiä. Valtakunnalliseen kyselyyn vastasi 32 (n=32) henkilöä, joista 17 ilmoitti kiinnostuksensa jatkokyselyihin osallistumiseen.

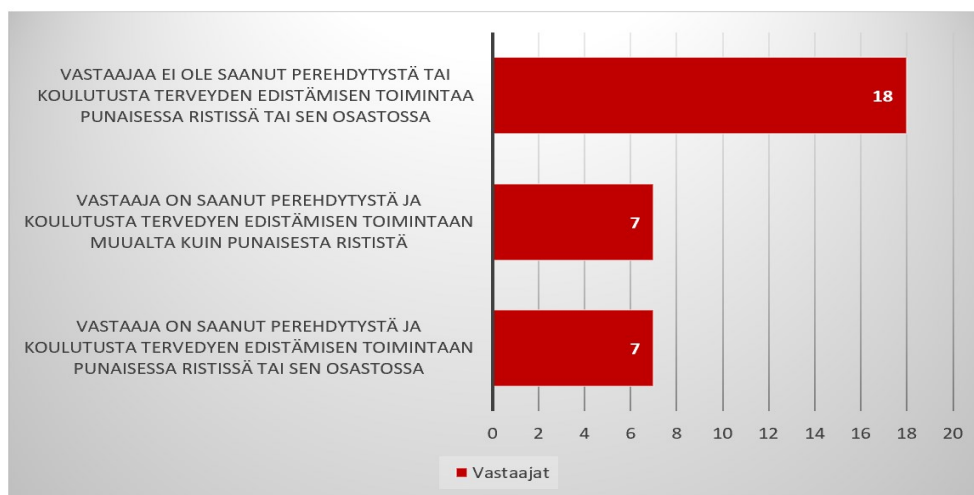
Kyselyn vastaukset analysoitiin. Saatuja vastauksia tarkasteltiin ja mietittiin millaisiin ryhmiin vastaukset jakaantuvat. Lopuksi vastaukset luokiteltiin ja ryhmiteltiin samojen ominaisuuksien perusteella. Aineiston koko mahdollisesti saatujen vastausten käsittelemisen manuaalisesti. Avointen kysymysten etuna on, että vastausten joukosta voi löytyä hyviä ideoita ja vastaajan mielipide voidaan saada selville perusteellisesti. Etuna on myös mahdollisuus luokitella aineisto usealla eri tavalla. Avointen kysymysten vastaukset voivat kuitenkin olla ylimalkaisia ja epätarkkoja tai niihin jätetään vastaamatta. Vastaaja voi vastata myös asian vierestä, jolloin vastauksista ei ole hyötyä. (Valli, 2018 osa 1 Aineistonkeruu kyselylomakkeella.)

Kyselyn aluksi selvitettiin terveystoiminnan yhteyshenkilön tehtäviä osastossa (Kuvio 11). Suurin osa (n=18) vastaajista yhdisti toiminnan vain terveystoimintaan. Viisi vastaajaa ei tiennyt mitä tehtäviin kuuluu ja yhdeksän vastaajista ilmoitti terveystoiminnan laajempaan kokonaisuuteen kuin pelkästään terveystoimintana.

Kuvio 11. Tieto terveyden edistämisen toiminnan sisällöstä osastossa

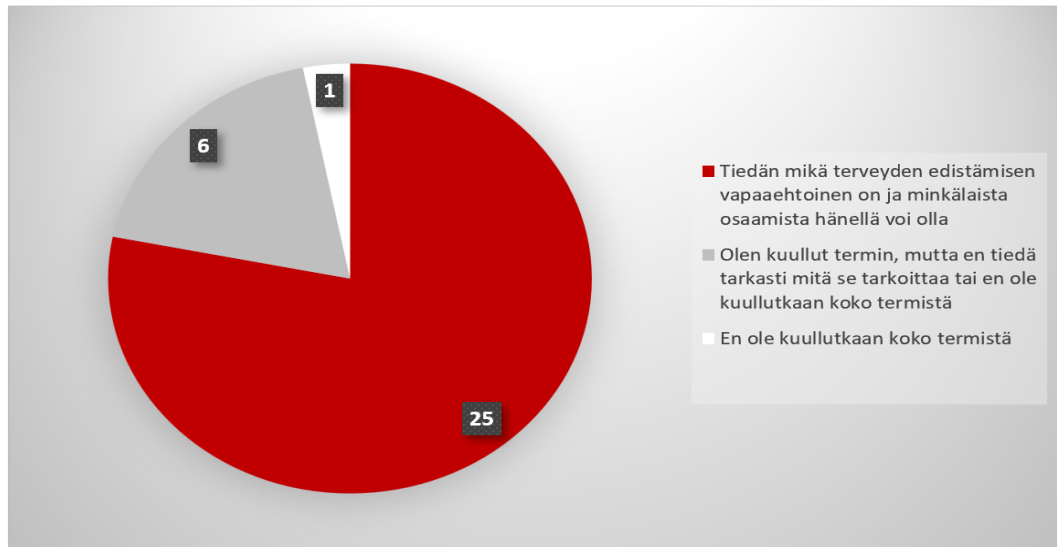
Seuraavalla kysymyksellä selvitettiin vastaajien saamaan perehdytystä ja koulutusta terveyden edistämisen yhteyshenkilön tehtävään. Vastaajista 18 ei ollut saanut perehdytystä tai koulutusta yhteyshenkilön tehtävään SPR:ssä tai sen osastossa. Seitsemän vastaajista oli saanut koulutusta osastossa, tietoa aiemmalta tekijältä, osallistunut koulutukseen tai hankkinut itse tietoa muun muassa Rednetistä, joka on Punaisen Ristin sivusto vapaaehtoisille. Seitsemän vastaajista oli saanut perehdytystä terveyden edistämiseen oman koulutuksen kautta (Kuvio 12).

Kuvio 12. Perehdytys tai koulutus terveystoiminnan yhteyshenkilön tehtävässä

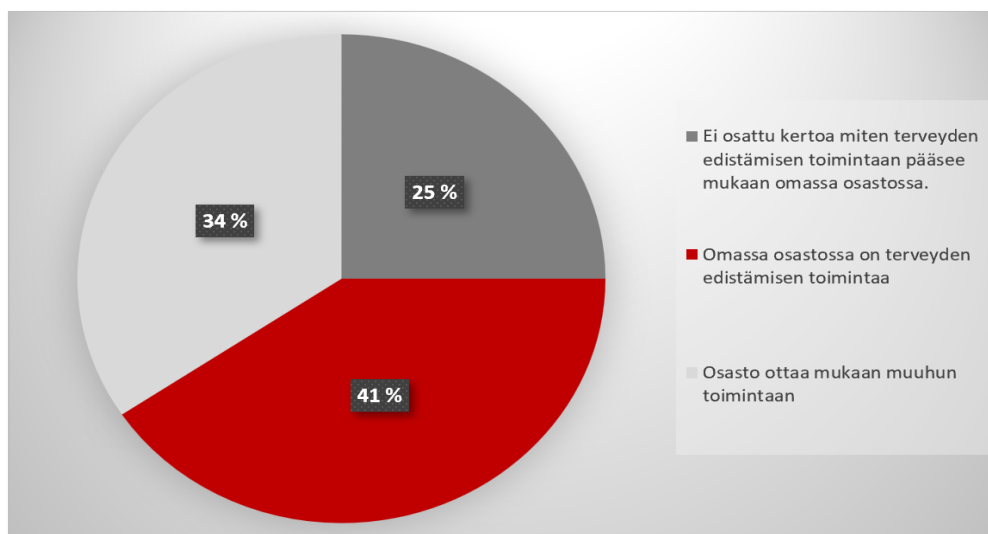
Puolet vastaajista oli tutustunut järjestön luomaan terveystoiminnan yhteyshenkilön tehtäväkuvaukseen. Toinen puolet vastaajista oli tietoinen tehtäväkuvauksesta mutta ei ollut perehtynyt siihen tai ei ollut asiasta tietoisia. Suurin

osa vastaajista (Kuvio 13) tiesi mitä tarkoittaa terveystoiminnan vapaaehtoinen ja millaista osaamista hänellä voi olla. Muutama vastasi kuulleen termin tai ei ollut kuullut koko termistä.

Kuvio 13. Terveyden edistämisen vapaaehtoisen termi

Viimeisessä kysymyksessä selvitettiin mihin uusi vapaaehtoinen ohjattaisiin hänen halutessaan mukaan terveyden edistämisen toimintaan. Muutamassa vastauksessa heidät otettiin mukaan osaston muuhun toimintaan. Neljäsosa vastauksista koostui tiedosta, ettei osattu kertoa, miten osastossa pääsee mukaan terveyden edistämisen toimintaan. Muutamassa vastauksessa kerrottiin osastossa olevan terveyden edistämisen toimintaa (Kuvio 14.)

Kuvio 14. Uuden vapaaehtoisen ohjaaminen mukaan osaston toimintaan

Kyselyn lopuksi kysyttiin kiinnostusta osallistua tarkempaan kyselyyn ja siihen vastasi myöntävästi yli puolet vastaajista jättäen sähköpostiosoitteensa (n=17).

Kyselyn vastausten perusteella todettiin, että uusi terveyden edistämisen yhteyshenkilö tarvitsee lisää tukea perehtymisprosessissa sekä terveyden edistämisen yhteyshenkilön tehtävänkuvan ymmärtämisessä. SPR:n valtakunnalliseen kyselyyn vastanneille vapaaehtoisille on myös epäselvää se, miten terveyden edistämisen toimintaan pääsee mukaan. Terveyden edistämisen yhteyshenkilö tarvitsee tietoa eri yhteistyökanavista, esim. Oma Punainen Risti, ja tiedonhankinta- ja ilmoitusjärjestelmistä, esim. Hupsis ja Rednet, sekä perehdytyksen niiden käyttöön. Kyselyn vastauksista todettiin, että terveyden edistämisen yhteyshenkilöltä puuttuu johdonmukainen perehdytysprosessi.

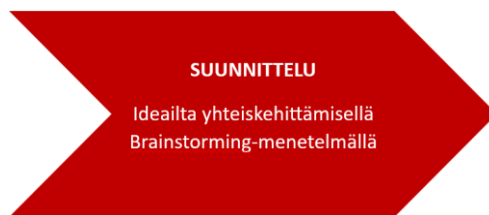
6.4 Ideailta yhteiskehittämisellä

Ideailta suunniteltiin toteutettavaksi lähitapaamisena. Kuitenkin Covid-19-pandemian alkaessa maaliskuussa 2020 tapaamista ei voitu järjestää. Etäyhteyksien ja digitaalisten työvälineiden kuten Teamsin käytön, yleistymisen mahdollisti ideailan toteuttamisen verkossa. Verkkotapaaminen vaati myös kaikkien osanottajien osaamista käyttää etäyhteyksiä ja mahdollisuutta osallistua toimivilla etäyhteyksillä. Teams-illan järjestäminen edellytti myös taitoa ohjata osallistujia verkkotapaamisessa.

SPR:n Keskustoimiston kyselyyn yhteystietonsa jättäneille 17 henkilölle lähetettiin sähköpostikutsu (Liite 4), jossa kerrottiin mahdollisuudesta osallistua terveyden edistämisen ideailtaan 7.4.2022 Teamsin välityksellä. Ilmoittautuneita ideailtaan tuli 12, joista 7 lopulta osallistui iltaan. Ilmoittautuneille lähetettiin sähköposti, jossa oli ohjeita ja linkki ideailan Teamsiin (Liite 5). Muistutussähköposti lähetettiin ilmoittautuneille kahta päivää ennen ideailtaan (Liite 6). Osallistujat olivat eri puolilta Suomea. Osallistujien lisäksi iltaan osallistuivat kehittämistyön tekijät, kaksi henkilöä, joten aivoriihi-ryhmän koko oli juuri

sopiva illan toteuttamiseen. Osallistuminen oli vapaaehtoista ja osallistujilla oli mahdollisuus peruuttaa osallistumisensa koska tahansa.

Ideailta (Kuvio 15). toteutettiin Teamsin välityksellä 7.4.2022 klo 18–19.30 ja osanottajia oli 7. Osallistujat olivat SPR:n osastojen terveyden edistämisen yhteyshenkilöitä. Sekä kehittämistyön että ideailtan tavoitteet ja tarkoitus esiteltiin illan aluksi PowerPoint -esityksen avulla. Esityksessä kertosimme SPR:n terveyden edistämisen ohjelman sisällöt (terveyspisteet, seksuaaliterveystyö, päihdetyö sekä tapaturmien ehkäisy) sekä esittelimme SPR:n keskustuomiston tekemän kyselyn tulokset ennen ideoinnin aloittamista. PowerPoint esityksessä kerroimme myös mitä yhteinen ideointi (Aivorihi) tarkoittaa ja miten Padlet-ohjelmaa käytetään. Ideoinnissa käytimme Aivorihi-menetelmää, jossa osanottajat ideoivat ja kirjoittivat ideoitaan Padlet-alustalle (Liite 7).

Kuvio 15 Suunnitteluvaihe

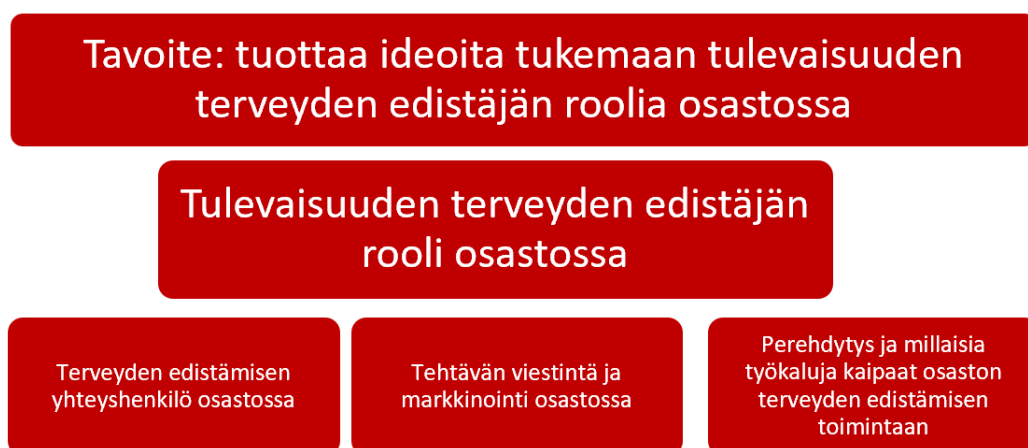
Ideointi-illassa yhteyshenkilöt ideoivat erilaisia ratkaisuvaihtoehtoja terveyden edistämisen yhteyshenkilön tehtävän kehittämiseksi sekä esitutkimuksessa että alkukyselyssä esiin tulleisiin tarpeisiin Aivorihi-menetelmällä. Ideat kirjattiin Padletille. (Innokylä, n.d.; Mycoted, n.d.; Solatie & Mäkeläinen, 2013, s. 133.) Tässä vaiheessa tärkeää oli uusien ideoiden syntyminen. Ideoinnin edessä niitä voitiin yhdistellä. Myös ideoinnin kohdetta voitiin tarvittaessa tarkentaa. Saatuja ideoita arvioitiin aivorihi-tiimissä.

Padlet on selainpohjainen virtuaalinen seinä, yhteistoiminnallinen alusta tiedon tarkastelua varten, johon osallistujat lisäävät muistilappuina kuvia, videoita ja tekstejä - tarvittaessa samanaikaisesti. Sitä käytetään esimerkiksi aivorihi-toiminnassa ja ryhmätöissä. (Sivis, n.d.)

Kehittämistyön tekijät olivat etukäteen suunnitelleet virtuaalisen ideoinnin toteutuksen ja asettaneet toiminnalle tavoitteet. Padlettiin oli ennalta luotu neljä teemaa, jossa jokainen osanottaja pystyi itse kirjoittamaan omia ideoita ja näkemään toisen ideoita virtuaalisella taululla. Tavoitteena oli tuottaa ideoita tukemaan tulevaisuuden terveyden edistäjän roolia osastossa. Teemat muodostettiin valtakunnallisen kyselyn ja alkukyselyn perusteella.

Padletin pääotsikoksi muodostui: Tulevaisuuden terveyden edistäjän rooli osastossa. Alaotsikot olivat Terveyden edistämisen yhteyshenkilö osastossa, tehtävän viestintä ja markkinointi osastossa, perehdytys ja millaisia työkaluja kaipaavat osaston terveyden edistämisen toimintaan. Jokainen teema esiteltiin ennen ideoinnin alkua osallistujille (kuvio 16).

Ideointiin virittäytyttiin yhteisellä alustuksella jokaisen alaotsikon sisällöistä ja sen jälkeen vapaaehtoiset saivat aikaa noin 15 min pohtia teemoja oman osaston terveyden edistämistyön näkökulmasta kirjatun vastauksiaan Padlettiin reaaliaikaisesti. Jokainen osanottaja näki kirjatut asiat ja he pystyivät halutessaan kommentoimaan asiaa. Tämän jälkeen keskustelimme alaotsikoiden sisällöistä. Lopuksi yhdistelimme tärkeimpiä asioita kokonaisuuksiksi, joita vapaaehtoiset nostivat esiin.

Kuvio 16. Ideailan teemat

Ideallissa syntyi paljon hyviä ideoita, joita yhdistelemällä saatiin koottua yhteiset tulokset, joita kehittämistyöntekijät käyttivät tukena luodessaan terveyden edistämisen yhteyshenkilön perehtymisen polkua. Ideoiden perusteella muodostetaan visuaalinen kuvaus terveyden edistämisen yhteyshenkilön polusta. (Innokylä, n.d.; Kurronen, 2013)

Ideaillan aikana käytiin monipuolista keskustelua aiheen teemoista. Seuraavassa yhteenvetoa keskusteluista (Liite 7). **Terveyden edistämisen yhteyshenkilö osastossa** on tarpeellinen, kaikkia sen tuomia mahdollisuuksia ei ole käytetty ja vapaaehtoinen voisi tehdä enemmän. Yhteyshenkilöt kaipaavat lisää tukea. Kysyttäessä millaista tuki voisi olla koetaan, että vapaaehtoisen osaaminen pitäisi saada parempaan käyttöön. SPR:n osaston hallituksen tulisi tukea terveyden edistämisen toimintaa ja avata yhteyshenkilön roolia muille osaston vapaaehtoisille sekä selkeyttää toimenkuvia (terveyden edistäminen ja terveystiete). Lopuksi vapaaehtoiset toteavat, että terveyden edistäminen on moninaista toimintaa ja sitä voivat tehdä kaikki.

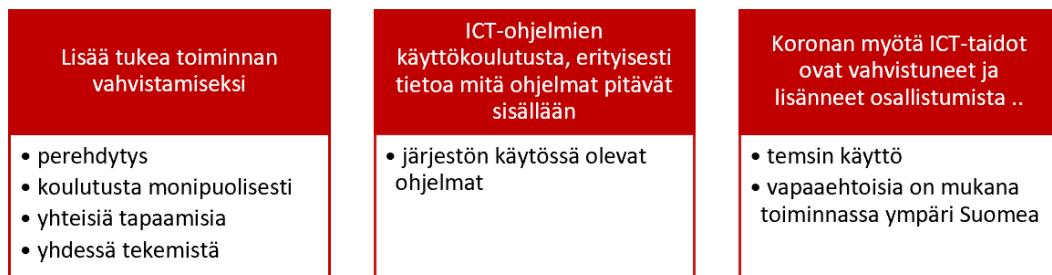
Tehtävän viestintä ja markkinointi osastossa hoidetaan usein sähköpostilla ja WhatsAppilla. Osastojen hallitusten tulisi pohtia miten osastoissa tiedotetaan. Vapaaehtoiset toivovat keskitettyjä viestintäkanavia, koska eri kanavia on useita. Oma Punainen Risti on vapaaehtoisten tietojärjestelmä, Rednet on Punaisen Ristin sivusto vapaaehtoisille ja Hupsis on Punaisen Ristin vapaaehtoisille suunnattu tapahtumahallintajärjestelmä ja näiden lisäksi sähköpostit. Lisäksi toivotaan koulutusta eri viestintäkanavien käyttöön. Verkko-kursseja pidetään hyvinä vaihtoehtoina koulutuksissa, mutta toivotaan myös piirin järjestämää lähikoulutusta. Osa ihmisistä pelkää, ettei oma koulutus riitä terveyden edistämisen toiminnassa.

Terveyden edistämisen vapaaehtoiset kaipaavat johdonmukaista **perehdytystä** rooliinsa, mentoria, tukea muilta toimijoilta, verkostoa, lähi- ja etätapamisia kollegojen kanssa. Koulutusten toivotaan olevan piiri kohtaisia, saman alueen toimijoille järjestettäviä, joilla on tehtävään samat vaatimukset. Kirjallista materiaalia toivotaan olevan kaikkien käytössä ja jokaisen tiedossa mistä se löytyy. Perehdytys koetaan tärkeänä erityisesti uusille toimijoille.

Jokaisessa osastossa tulee olla perehdytysmateriaali. Voisiko luoda terveyden edistämiseen polun?

Terveyden edistämisen vapaaehtoiset kaipaavat toimintaansa koulutusta, käytettyjen järjestelmien tuntemista, selkeät ohjeet terveyden edistämisen toimintaan koko osastossa, kaikkien osaaminen käyttöön ja yhteisiä tapaamisia osasto-piiri-keskustoimisto välillä, piiristä kaivataan myös tukihenkilöä. Tapaamisissa saadaan uusia ideoita toimintaan. Hupsis- järjestelmään toivotaan kouluttajaresurssia.

Osanottajien keskustelujen pohjalta syntyneistä ideoista (Kuvio 17) valittiin parhaat jatkokäsittelyyn. Kaikkien yhteisenä huomiona oli tehdä tunnetuksi SPR:n terveyden edistämisen ohjelmat ja niiden toimintojen vahvistaminen. Ideoinnin päätelmäksi muotoutui seuraavat asiat:

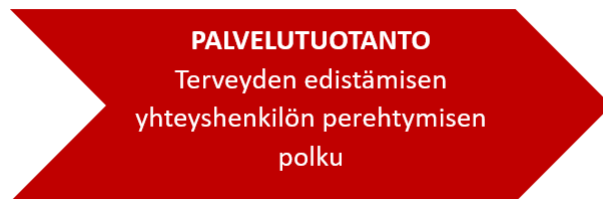
Kuvio 17. Ideallan yhteenveto

Alkukyselyn ja valtakunnallisen kyselyn avulla muodostuivat yhteiskehittämisen ideailtaan teemat. Illan yhteenvedon perusteella muodostuivat suuntaviivat terveyden edistämisen yhteyshenkilön polulle.

6.5 Terveyden edistämisen yhteyshenkilön polku

Pilotointivaiheessa ideasta luodaan visuaalinen palvelunkuvaus tai prototyyppi, joka voidaan viedä käytäntöön (Kuvio 18). Idea voidaan validoida arvioimalla sitä kohderyhmän tai sidosryhmien kanssa. Käyttöönottovaiheessa

idea pilotoidaan, sen tuloksia seurataan ja prosessi dokumentoidaan. (Kurronen, 2013, s. 71; Tuulaniemi, 2011, s. 131, 232.)

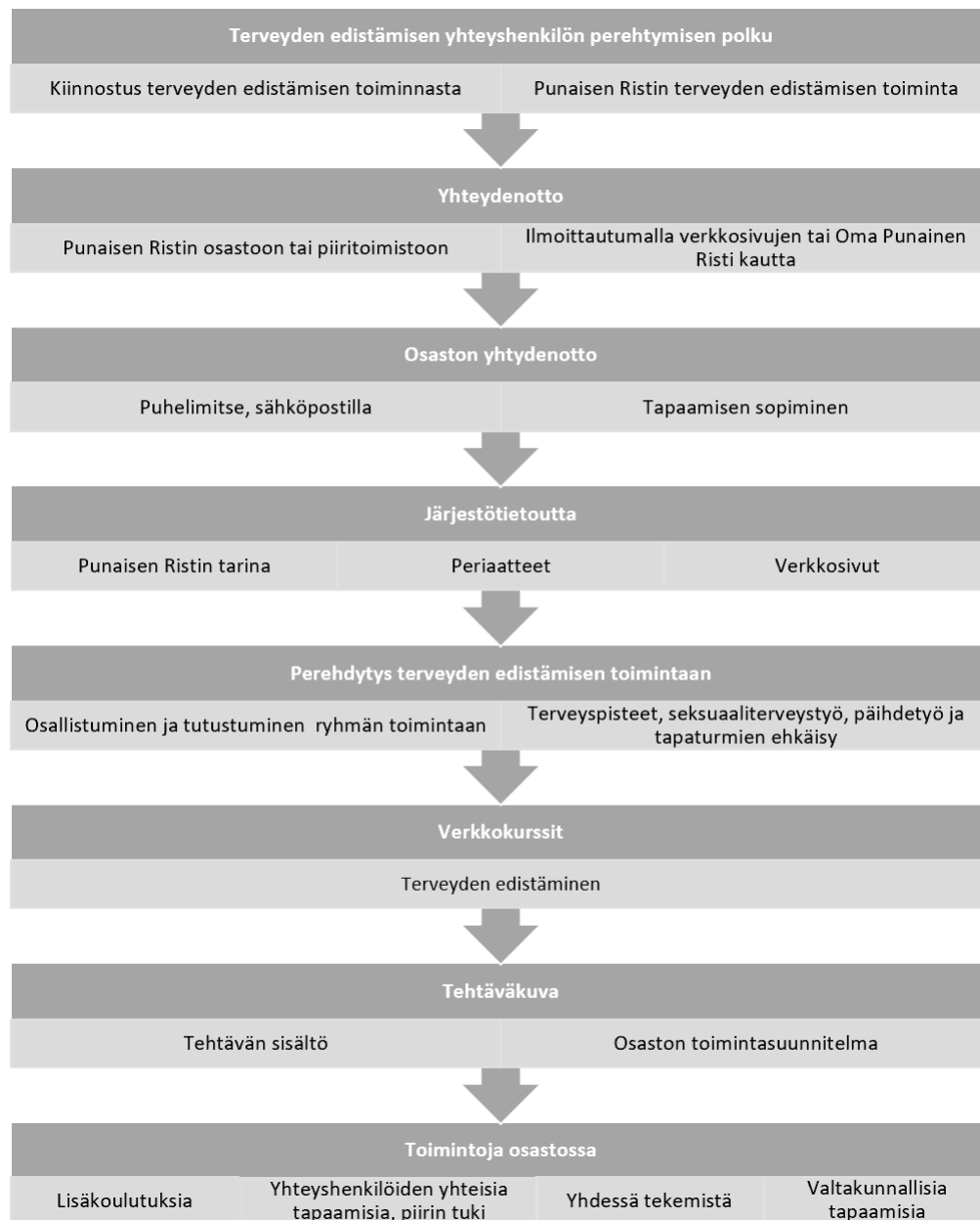
Kuvio 18 Palvelutuotantovaihe

Terveiden edistämisen perehtymisen polun käyttöönotto jää järjestön työntekijöiden tehtäväksi. Tällöin käyttöönoton jälkeen saatavan palautteen avulla muokataan polkua mahdollisimman toimivaksi ja käytettäväksi terveyden edistämisen yhteishenkilöiden toimenkuvan vahvistamisessa parantamalla perehdytystä. Lanseerauksen osalta SPR:n osastoja ja osastojen terveyden edistämisen yhteishenkilöitä tulee informoida ja ohjeistaa miten perehtymisen polkua on tarkoitus toteuttaa ja parantaa PDCA-mallin avulla.

SPR:n terveyden edistämisen yhteishenkilön perehtymisen polku esitellään kuviossa 19. Henkilön osoittaessa kiinnostusta SPR:n terveyden edistämisen toimintaa kohtaan, hän on yhteydessä SPR:n osastoon, piiritoimistoon ja ilmoittautuu mukaan toimintaan SPR:n verkkosivujen kautta tai Oma Punainen Risti -verkkosivujen kautta. Ilmoittautumisen jälkeen häneen ollaan yhteydessä esimerkiksi puhelimitse tai sähköpostilla. Uudelle vapaaehtoiselle annetaan toimintaryhmän vastaavan yhteystiedot, johon hän voi olla yhteydessä. Käytäntö on sovittu osastossa etukäteen. Sovitulla tavalla toimintaryhmän vetäjä ja uusi vapaaehtoinen ottavat yhteyttä toisiinsa sopiakseen tapaamisesta.

Tapaamisessa kerrotaan järjestötietoutta ja paikallisen SPR:n osaston toiminnasta sekä mahdollisuudesta suorittaa verkossa Punaisen Ristin tarina. Näiden lisäksi näytetään mistä lisätietoa voi hakea. Uusi vapaaehtoinen pyydetään mukaan ryhmän tapaamiseen, tutustumaan toisiin vapaaehtoiisiin ja samalla kerrotaan SPR:n terveyden edistämisen sisällöistä. Vapaaehtoinen koulutetaan sekä osallistuu toimintaan oman aktiivisuutensa mukaan.

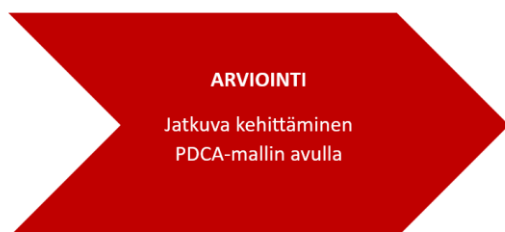
Perehtyminen terveyden edistämisen yhteyshenkilön tehtävään edellyttää Terveyden edistämisen verkkoperehdytyksen suorittamista. Toiminnasta kiinnostunut uusi vapaaehtoinen perehdytetään tehtävään suullisesti ja kirjallisesti. Perehdytyksessä käsitellään tehtäväkuva, osaston hallituksen toimintasuunnitelmaa sekä toimintaryhmän budjettia. Lisäksi perehdytetään järjestön käytössä oleviin ohjelmiin ja niiden sisältöihin sekä tuetaan tarvittaessa verkkomateriaalin käytössä (Oma Punainen Risti, Rednet ja Hupsis). Perehdytys pitää sisällään myös järjestötietoutta. Vapaaehtoisen osaamista vahvistetaan monipuolisilla koulutuksilla (terveyspistetoiminta, seksuaaliterveystyö, päihdetyö ja tapahturmien ehkäisy), erilaisiin tapahtumiin osallistumisella (paikallinen ja valtakunnallinen) ja osallistumalla myös niiden järjestämiseen. Osaamista tukee myös terveyden edistämisen yhteyshenkilöiden yhteiset tapaamiset, verkostoituminen ja vertaistuki tehtävässä sekä piirin tuki materiaalisesti että taloudellisesti. Yhdessä tekeminen ja uusien ideoiden löytyminen voimmaannuttaa vapaaehtoisia. Yhteistyösovellusten avulla saadaan vapaaehtoisia mukaan ympäri Suomea.

Kuvio 19. Terveyden edistämisen yhteyshenkilön perehtymisen polku

Palvelumuotoiluprosessin viimeisenä vaiheena on arviointi (Kuvio 20). Arviointi on asetettujen tavoitteiden ja saavutettujen tulosten vertailua, joiden avulla saatetaan löytää uusia ajatuksia toimintaan. Saatuja vaikutuksia arvioidaan määritellyillä arviointiperusteilla. (Tuulaniemi, 2011, s. s. 243.) Arvioinnin perusteena pidetään muun muassa terveyden edistämisen yhteyshenkilön toiminnan vahvistumista, palautteen saamista yhteyshenkilöiltä ja toimintaryhmien tiedon lisääntymistä terveyden edistämässä. Lisäksi voidaan arvioida, onko tuotetulla mallilla ollut vaikutusta viestinnän vahvistumiseen ja

parantumiseen osastoissa. Toimintaa kehitetään saadun palautteen ja tarpeiden mukaan jatkuvasti. Arviointia tekevät SPR:n keskustoimiston terveyden edistämisen työntekijät uudella kyselyllä. Palautteen saamisella on tärkeä merkitys toiminnan kehittämisessä.

Kuvio 20. Arviointivaihe

Palvelumuotoiluprosessia apuna käyttäen kehitettiin terveyden edistämisen yhteyshenkilön perehtymisen polku (kuviokuva 19), joka esitetään vielä kootusti kuviossa 21. Tarpeen määrittelyssä onnistuttiin löytämään selkeä tavoite kehittämistyölle. Teoriatiedon etsimisellä vahvistettiin työn teoreettista osuutta. Asiakasymmärrystä lisättiin kyselyn avulla. Suunnittelu toteutettiin ideaillassa yhteiskehittämisellä ja siinä käytettiin aivoriihi-menetelmää. Palvelumuotoilu - prosessin tuloksena syntyi terveyden edistämisen yhteyshenkilön perehtymisen polku. Polun arviointi on jatkuvaa. Työn jalkauttamisen vahvistamiseksi valittiin jatkuvan kehittämisen PDCA-malli.

Kuvio 21. Terveyden edistämisen yhteyshenkilön perehtymisen polun kehittämisprosessi

Toiminnan kehittämisessä käytetään Plan-Do-Check-Act-mallia. Mallista on kerrottu kuviossa 7. PDCA-mallin avulla parannetaan toimintaa yhä paremmaksi. (Patterson, 1995, s. 53.) Polun kehittyminen edellyttää sen

käyttöönottoa ja uudelleen tarkastelua sekä mahdollisiin ongelmakohtiin puutumista(P). Jotta polun kehittymistä voi tapahtua kaikkien mukana olevien tulee olla mukana ja ymmärtää muutos toiminnassa (D). Mittareiden avulla arvioidaan, millaisia vaikutuksia polulla on ollut toimintaan, mutta niitä ei ole vielä muodostettu. Mittarit muodostetaan yhteistyössä toimijoiden kanssa ja ne voivat olla ennakoivia tai toimintaan perustuvia, mutta sellaisia että ne antavat tietoa vaikutuksista ja ne ovat mitattavissa(C). Käyttöönottoa varten polku sisältöineen tulee olla avattu sen käyttäjille, siten että terveyden edistämisen yhteyshenkilö ymmärtää polun sisällön ja saa apua toiminnan toteuttamiseen osastossa (A). Myönteisellä asenteella, tiedottamisella ja vuorovaikutuksella on positiivinen vaikutus polun käyttöönotossa samoin ohjeistuksella ja koulutuksella. Tähän tarvitaan riittävät resurssit. Muutoksiin pitää myös osata varautua. Polun toteuttaminen voi sisältää erilaisia riskejä kuten miten vapaaehtoiset ja työntekijät ottavat polun vastaan, miten sen toteuttaminen sujuu, otetaanko se käyttöön? Näihin vaikuttaa myös tiedon välittyminen polusta. Terveyden edistämisen vapaaehtoisen työvälineet ja laitteet tulisi olla sopivat. Polun toteuttamista tulee valvoa, jotta toteutus otetaan käytäntöön ja toimintaa parannetaan sen avulla. (Health and Safety Executive, n.d.. Patterson, 1995, s. 53-54.)

Terveyden edistämisen yhteyshenkilön perehtymisen polku esitellään SPR:n terveyden edistämisen työntekijöille syksyllä ja yhdessä suunnitellaan polun jalkauttaminen sekä palautteen saaminen kokemuksista.

7 KEHITTÄMISTYÖN PROSESSIN ARVIOINTI

7.1 Kehittämistyön pohdinta

Tämän kehittämistyön tarkoituksena oli selvittää SPR:n osastojen terveyden edistämisen yhteyshenkilöiltä kokevatko he toiminnan tuen tarpeelliseksi ja minkälaista tukea he kokivat tarvitsevansa terveyden edistämisen

yhteyshenkilönä. Kehittämistyön tavoitteena oli löytää keinoja tukea terveyden edistämisen yhteyshenkilön roolia järjestössä ja vahvistaa terveyden edistämisen yhteyshenkilön toimintaa osastossa. Kehittämistyö toteutettiin palvelumuotoilun ja yhteiskehittämisen keinoin. Tavoitteena oli luoda terveyden edistämisen yhteyshenkilön perehtymisen polku helpottamaan yhteyshenkilön toimintaa SPR:n osastoissa.

Jotta mallia voitiin kehittää terveyden edistämisen yhteyshenkilöitä palvelevaksi, tuli selvittää miten he toimivat tällä hetkellä tehtävässään. Alkukyselyn avulla selvitettiin, millaista perehdytystä he olivat saaneet, miten terveyden edistämisen toiminta näkyi, millaista materiaali he olivat saaneet ja miten he olivat sitä välittäneet eteenpäin sekä miten he toivovat viestinnän parantamiseksi. Alkukyselyn vähäisen osanottajamäärän vuoksi saimme käyttöömmemme myös valtakunnallisesti tehdyn kyselyn vastaukset, joista saimme riittävät tiedot ongelman tarkentamiseksi. Vastausten perusteella todetaan, että terveyden edistämisen yhteyshenkilöt tarvitsevat toimintansa toteuttamiseen perehdytystä ja tietoa.

Aineistosta saatiin riittävästi tietoa kehittämistyöhön, ja sen perusteella voidaan arvioida, että terveyden edistämisen yhteyshenkilön tehtävänkuvan olevan epäselvä. Tärkein nosto oli perehdytyksen vahvistaminen ja kohdistaminen terveyden edistämiseen.

Valtakunnallisen kyselyn ja ideaillan yhteenvedon perusteella terveyden edistämisen yhteyshenkilöillä ei ole tarkkaa tehtäväkuvaa tai tehtävän sisältöä tiedossa. Kyselyn mukaan osa vastaajista yhdisti toiminnan terveystoimintaan ja muutama vastaaja ei tiennyt, mitä tehtäviin kuuluu, ja muutama vastaajista ilmoitti terveystoiminnan laajempaan kokonaisuuteen kuin pelkästään terveystoimintana.

Ideaillan päätelmänä todettiin tarve tehtävän perehdytykselle. Myös kyselyn vastauksista ilmeni, etteivät vastaajat olleet saaneet perehdytystä tai koulutusta yhteyshenkilön tehtävään järjestössä tai sen osastossa. Koulutusta ja perehdytystä oli saatu oman ammatin kautta, mutta myös etsimällä itse tietoa

esimerkiksi Rednetistä. Perehtyminen on ollut vahvasti kiinni terveyden edistämisen yhteyshenkilön omasta aktiivisuudesta.

SPR on luonut terveystoiminnan yhteyshenkilön tehtäväkuvauksen, mutta valtakunnallisen kyselyn mukaan tehtäväkuvaus ei ole tavoittanut kohderyhmää. Kyselyssä puolet vastaajista oli tietoisia tehtäväkuvauksesta mutta eivät olleet perehtyneitä siihen. Terveyden edistämisen yhteyshenkilön polku selkeyttää ja tuo yhteyshenkilön toimenkuvaa ja tehtävää tunnetuksi osastossa.

Koivulan ja Karttusen (2014 s. 687-689) mukaan henkilöstön suhtautumista vapaaehtoistoimintaan on tutkittu rajoitetusti, lähinnä ammattikorkeakoulujen pienimuotoisissa opinnäytetöissä. Vapaaehtoistyön johtamis- ja organisatoriset näkökohdat ovat saaneet Suomessa myös melko vähän tutkimushuomiota, vaikka ovat merkityksellisiä tekijöitä vapaaehtoisten perehdyttämisessä. Suurin osa tutkimuksista on keskittynyt vapaaehtoisten näkemyksiin ja kokemuksiin ja erityisesti heidän motivaatioonsa tehdä vapaaehtoistyötä. Tutkimuksissa on korostettu vapaaehtoistyön järjestämisen merkitystä sekä koulutuksen, koordinoinnin ja motivoivan johtamisen tarvetta. Toteutetun ideaillan ja kyselyn perusteella vapaaehtoisilla on tarve johdonmukaiselle perehdytykselle ja he kaipaavat perehdytystä tehtäväänsä.

Vapaaehtoisille suunnatussa viestinnässä on haasteena usein tietämättömyys vapaaehtoisista, vapaaehtoistyöstä ja vapaaehtoistyön sisällöstä. Tehtävien auki kirjoittaminen ja niistä tiedottaminen vähentää epäselvyyksiä. Viestinnässä tulee huomioida viestin lähettäjä, viestin sisältö ja viestin vastaanottaja, jotta tarkoituksen mukainen tieto saavuttaa kohderyhmän. (Green ym., 2015, s. 314-315.)

Alun perin ideoilta oli tarkoitus järjestää lähitapaamisena. Covid-19-pandemian kokonaisuudessaan muutti kaikkien toimintatapoja. Kehittämistyön haasteena oli siirtyminen verkossa tapahtuvaan koulutukseen, jota niin kehittämistyöntekijät kuin vapaaehtoisetkin joutuivat opettelemaan alusta alkaen. Aluksi välineet ja ohjelmat eivät toimineet ja myös osallistujien arkuus käyttää tietokonetta nousi esiin. Vuosi Covid-19-pandemian alkamisen jälkeen verkossa

työskentely ja tietokoneen käyttö sujuivat paremmin ja mahdollista Teams -illan järjestämisen verkossa.

Kehittämistyössä oli tärkeää, että työn tekijöillä oli samankaltainen käsitys kehitettävästä kohteesta. Tiedon haussa ja tulosten analysoinnissa oli tärkeää, että työn tekijöiden välillä vallitsi yhteisymmärrys tavoitteen saavuttamiseksi. Erilaisten mielipiteiden yhdistäminen ja konsensuksen löytäminen oli helpompaa silloin, kun työn tavoite oli selkeä. Tekstin sisältöä suunniteltiin yhdessä. Arjen ja työn haasteet sekä Covid-19-pandemian sekä eri paikkakunnilla asuminen vaativat aikataulujen yhteen sovittamista.

Vuonna 2021 useat vapaaehtoiset olivat mukana rokotusavussa, joka oli pitkäkestoinen avustustyö. Vuonna 2022 vapaaehtoisia tarvittiin Ukrainan sodan aiheuttamissa vapaaehtoistehtävissä. Vapaaehtoisten voimavaroilla on ollut suuri merkitys, jotta he jaksavat tehdä vapaaehtoistyötä. Jos vapaaehtoinen on itse fyysisesti, psyykkisesti tai sosiaalisesti väsynyt, hän ei jaksakaan tehdä varsinaista vapaaehtoistyötä. Vapaaehtoisille on merkittävää tehdä yhteistyötä toisten kanssa ja näin verkostoitua toisten vapaaehtoisten kanssa. Verkostoituminen tuo vertaistukea omaan toimintaan sekä mahdollisuuden omien kokemusten välittämiseen toisille. Samalla se tuo myös itselle uusia ideoita ja toimintatapoja.

Ihmisen keskeisimpänä motivaation tekijänä voidaan pitää kiinnostusta jotakin asiaa kohtaan. Jokainen meistä kuluttaa vapaa-aikaansa itselleen mielekkäällä tavalla. Vapaa-aikaa voidaan viettää mieluisan harrastuksen parissa. Usein harrastus tuo hyvää mieltä ja sen kohteeksi valikoituu toiminta, jossa tehdään jotakin toisen auttamiseksi. Se mitä ihminen harrastuksestaan saa ei ole mitattavissa oleva arvo, vaan se antaa uusia ystäviä, ystäväpiirin, kokemuksia ja oppeja, joita voi hyödyntää niin omassa elämässä kuin työssä. Yhteinen kiinnostus yhdistää ihmisiä sekä estää yksinäisyyttä ja syrjäytymistä. Vapaaehtoistoiminta on vastapainoa omalle työlle ja toisaalta myös vaihtelua arkeen. (Kansalaisareena, 2020.)

Vapaaehtoistoiminnan merkityksellisenä tekijänä voidaan pitää omasta tahdosta ja tarpeesta kumpuavaa halua toimia vapaaehtoisena. Ihmiselle on tärkeää, että hän voi osallistua omin tiedoin ja taidoin niin paljon kuin hän ehtii, jaksaa ja haluaa. Toiminta, johon vapaaehtoinen osallistuu, tulee olla hänelle mielekästä, tarpeellista ja palvelevaa sekä sen tulee tarjota elämään viihdettä ja virikkeitä. Vapaaehtoistoiminta ei saa olla vain pelkkiä velvoitteita, vaan toiminnasta tulee myös nauttia.

7.2 Jatkokehittämisideat

Jatkokehittämistä varten heräsi kiinnostus selvittää muun muassa vapaaehtoisten tuki julkiselle sektorille, miten saada uusia vapaaehtoisia toimintaan, miten vahvistaa jo olemassa olevaa toimintaa sekä miten vapaaehtoiset jatkavat mukana toiminnassa. Kiinnostavaa olisi yleensäkin selvittää vapaaehtoisten osallistumista vapaaehtoistyöhön Suomessa ja sitä millainen merkitys kolmannen sektorin vapaaehtoisilla on Suomessa.

Væggemose ym.(2018 s. 125,127.) tutkimuksen tulokset vahvistavat henkilöstön keskeisen roolin sekä tunnistavat läheisen yhteistoiminnan julkisten palveluiden ja kansalaisyhteisöjen välillä. Onnistuminen yhteistoiminnan järjestämisen kannalta on tärkeää, jolloin tavoitteet, toimet ja yhteistyösuhteet palveluntuottajajärjestöjen kesken ovat avainasemassa. Miten kunnat ja muut toimijat ovat suunnitelleet käyttävänsä vapaaehtoisia omassa toiminnassaan? Miten yhteistyö vapaaehtoisten kanssa on onnistunut? Antoisaa olisi myös selvittää, millainen vaikutus PTV:lla on ollut tiedon saatavuudessa hyvinvointialueen ja kolmannen sektorin välillä. Tämän työn jatkokehittämisideana voisi olla, mikä vaikutus terveyden edistämisen yhteyshenkilön polun toimintamenetelmällä on ollut vaikutusta toimenkuvan ja tehtävän parantamisessa SPR:n osastossa.

LÄHTEET

Ahonen, T. (2019). Palvelumuotoilu sotessa: Palvelumuotoilun käsikirja sosiaali- ja terveysalan palvelujen kehittämiseen. Muutoksen voima. <https://www.ellibslibrary.com>

Alimehr, M. & Hashjin, A. (2021). Challenges to volunteers' participation toward primary health-care system and providing managerial solutions. *Journal of Education and Health Promotion*, 10(1), 299. bit.ly/42TAQHs

Borg, S. (n.d.). Kyselylomakkeen laatiminen. Tietoarkisto. Tampereen yliopisto. Haettu 17.2.2023 osoitteesta <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvanti/kyselylomake/laatiminen/>

Corcoran, N. (2011). *Working on health communication*. Sage.

Design Council. (2023). Framework for Innovation. Haettu 16.5.2023 osoitteesta <https://www.designcouncil.org.uk/our-resources/framework-for-innovation/>

Digi- ja väestötietovirasto. (n.d.). Palvelutietovaranto. Haettu 9.4.2023 osoitteesta <https://dvv.fi/palvelutietovaranto>

Green, J., Tones, K., Cross, R. & Woodall, J. (2015). *Health promotion: Planning & strategies (3rd editio)*. SAGE Publications Ltd.

Hannula, K. (2018). Järjestötoiminnan tulevaisuus. *Vapaaehtoistoiminta nyt ja tulevaisuudessa*, 55–58. Haettu 7.3.2022 osoitteesta www.kansalaisareena.fi

Health and Safety Executive. (n.d.). Plan, Do, Check, Act summary - Managing health and safety. HSE. Haettu 18.4.2023 osoitteesta <https://www.hse.gov.uk/managing/plan-do-check-act.htm>

Heaps Kate & Marks-Maran Di. (1.11.2017). Developing volunteers to support EOL patients and their carers: a study of EBSCOhost. *European Journal of Palliative Care*. <http://www.haywardpublishing.co.uk/ejpc.aspx>

Hirvola, A. (2016). Turvallinen kaupunki – näkökohtia rakennetun ympäristön suunnitteluun ja toteutukseen. Ympäristöministeriö. <http://www.urn.fi/URN:ISBN:978-952-11-4616-9>

Innokylä. (2023). Järjestöjen sote-muutostuki – järjestöt ihmisen tukena sote-Suomessa. Haettu 26.1.2023 osoitteesta bit.ly/3pVK9YV

Innokylä. (14.1.n.d.). Aivoriihi. Haettu 14.1.2023 osoitteesta <https://innokyla.fi/fi/tyokalut/aivoriihi>

Järvi, U. (2014). Mediaa ovat kiinnostaneet enemmän taudit kuin terveys. Teoksessa U. Järvi (toim.), *Tautinen media* (1. p., s. 32–48). Duodecim.

Kansalaisareena. (2020). Vapaaehtoiselle. Haettu 5.4.2022 osoitteesta <https://kansalaisareena.fi/vapaaehtoiselle/>

Kansalaisfoorumi. (2021). Vapaaehtoistyö. Haettu 5.4.2022 osoitteesta <https://kansalaisyhteiskunta.fi/tietopankki/kategoria/vapaaehtoistyö/>

Karhu, H. (2020). Apua lähelle ja kauas: Punainen Risti Satakunnassa vuodesta 1934. Suomen Punainen Risti Satakunnan piiri.

Klemetti, R. & Raussi-Lehto, E. (2013). Edistä, ehkäise, vaikuta - Seksuaali- ja lisääntymisterveyden toimintaohjelma 2014-2020. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos; THL. <https://www.julkari.fi/handle/10024/116162>

Koivula, U.-M. & Karttunen, S.-L. (2014). Volunteers in a hospital-opportunity or threat? Exploratory study from Finland. *Journal of Health Organization and Management*, 28(5), 674–695. <https://doi.org/10.1108/JHOM-10-2013-0218>

Kotitapaturma.fi. (2023). Tietoa tapaturmien ehkäisyydestä. Haettu 24.1.2023 osoitteesta <https://www.kotitapaturma.fi/tietoa-kampanjasta/#b577efce>

Kuisma, M., Järvelin, J., Kilpiäinen, E., Tuukkanen, J., Pöllänen, R., Saarinen, M., Vaula, E., Wilen, S. & Etelälahti, T. (2019). Laatu ja potilasturvallisuus ensihoidossa ja päivystyksessä – suunnittelusta toteutukseen ja arviointiin. Sosiaali- ja terveysministeriö. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-4108-3>

Kurronen, J. (2013). MUOTOILU & KUNTA Muotoilun lähtökohdat ja mahdollisuudet osana julkisen sektorin uudistamista. Haettu 18.5.2023 osoitteesta www.aalto.fi

Laasanen, J. (2011). Vapaaehtoistyön kansantaloudelliset vaikutukset. Helsingin yliopisto Ruralia-instituutti. Haettu 5.4.2022 osoitteesta <https://helda.helsinki.fi/handle/10138/225281>

Laki ehkäisevän päihdetyön järjestämisestä 523/2015. Haettu 14.2.2023 osoitteesta <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2015/20150523>

Laki hallinnon yhteisistä sähköisen asioinnin... 571/2016. Haettu 14.1.2023 osoitteesta <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2016/20160571>

Laki sosiaali- ja terveydenhuollon... 612/2021. Haettu 26.1.2023 osoitteesta <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2021/20210612>

Laki Suomen Punaisesta Rististä 238/2000. Haettu 14.1.2023 osoitteesta <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2000/20000238>

Lim, S., Ibrahim, K., Dodds, R., Purkis, A., Baxter, M., Rogers, A., Sayer, A. A. & Roberts, H. C. (2020). Physical activity in hospitalised older people: the feasibility and acceptability of a volunteer-led mobility intervention in the SoMoVe TM study. *Age and Ageing*, 49, 283–291. <https://doi.org/10.1093/ageing/afz114>

Lough, B. J., Tiessen, R. & Lasker, J. N. (2018). Effective practices of

international volunteering for health: perspectives from partner organizations. *Globalization and health*, 14(1), 11. <https://doi.org/10.1186/S12992-018-0329-X>

Manssila, S. & Mattsson, L. (2019). Maakunta- ja sote-uudistuksen loppuraportti Kokemuksia valmistelutyöstä, oppeja sekä johtopäätöksiä.

Markkula, J., Rapeli, S., Kemppainen, J. & Kotovirta, E. (2021). Ehkäisevän päihdetyön toimintaohjelma: Väliarviointi ja tehostettavat toimet vuoteen 2025. Sosiaali- ja terveysministeriö, 13. Haettu 14.2.2023 osoitteesta <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-9887-2%0A>

Möttönen, S. (2019). Sote-uudistamisen anatomia: Yhteiskuntapoliittisia näkemyksiä sosiaali- ja terveydenhuollon reformista. Kaks.fi. Haettu 25.1.2023 osoitteesta bit.ly/3q20ivP

Mycoted. (n.d.). Classic Brainstorming - Mycoted. Haettu 20.1.2023 osoitteesta https://www.mycoted.com/Classic_Brainstorming

Niebuur, J. (2020). Who volunteers and why? Understanding the role of resources and motivations in participation in voluntary work. Teoksessa *Who volunteers and why? Understanding the role of resources and motivations in participation in voluntary work.* (s. 1–274). <https://doi.org/10.33612/DISS.133869314>

Niebuur, J., Liefbroer, A. C., Steverink, N. & Smidt, N. (2020). Why volunteer? Towards a deeper understanding of motivations for participation in voluntary work. Teoksessa *Who volunteers and why? Understanding the role of resources and motivations in participation in voluntary work.* (s. 194–229). University of Groningen. <https://doi.org/10.33612/diss.133869314>

Ojala, J. (14.2.2023). SPR Kaakkois-Suomen piiri terveydenhuollon suunnittelija Jenni Ojalan, puhelinhaastattelu.

Patterson, J. G. (1995). *Benchmarking Basics: Looking for a Better way.* Teoksessa K. K. and R. M. James G. Patterson (toim.), *Course Technology Crisp.* Course Technology Crisp.

Peltosalmi, J., Eronen, A., Haikari, J., Laukkarinen, M., Litmanen, T., Londén, P. & Ruuskanen, P. (2020). Järjestöbarometri 2020 ajankohtaiskuva sosiaali- ja terveysjärjestöistä. bit.ly/41W8vzd

Rosén, G. (2002). *Sata sodan ja rauhan vuotta (2. uus. p.). Suomen Punainen Risti.*

Salonen, K., Eloranta, S., Hautala, T. & Kinos, S. (2017). Kehittämistoiminta ja kehittämisen menetelmiä ammatillisessa korkeakoulutuksessa. *Turun ammattikorkeakoulu*, 108, 28–35. Haettu 27.5.2022 osoitteesta <https://www.turkuamk.fi/fi/tutkimus-kehitys-ja-innovaatiot/julkaisuhaku/31/>

Simonsen, N., Laamanen, R., Suominen, S., Professor, R., Laatikainen, T., Kokko, S. & Kannas, L. (2013). *Health promotion in local contexts and enabling*

factors a study of primary healthcare personnel, local voluntary organizations and political decision makers. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-10-6602-3>

Sisäministeriö. (2019). Turvallisuutta kaikkialla – paikallisen ja alueellisen turvallisuussuunnittelun kansalliset linjaukset.

Sivis, O. (14.1.n.d.). Virtuaaliseen Padlet. Haettu 14.1.2023 osoitteesta bit.ly/43e7JP8

Solatie, J. & Mäkeläinen, M. (2013). Ideasta innovaatioksi: luovuus hyötykäyttöön (2. p.). Talentum.

Sosiaali- ja terveysministeriö. (2022). Seksuaaliterveyden edistäminen. Haettu 14.5.2023 osoitteesta <https://stm.fi/seksuaaliterveys>

Sosiaali- ja terveysministeriö. (2023a). Hyvinvointialueet. Haettu 4.5.2023 osoitteesta <https://stm.fi/web/stm/hyvinvointialueet>

Sosiaali- ja terveysministeriö. (2023b). Lainsäädäntö. Terveys ja hyvinvointi. Haettu 10.5.2023 osoitteesta <https://stm.fi/hyvinvoinnin-edistaminen/lainsaadanto>

Sosiaali- ja terveysministeriö. (2023c). Terveiden edistäminen. Haettu 14.1.2023 osoitteesta <https://stm.fi/terveyden-edistaminen>

Suomen Punainen Risti. (2018). Auttaja lähellä sinua. <https://rednet.punainenristi.fi/toimintalinjaus2018-2020>

Suomen Punainen Risti. (2020). Toivoa on siellä, missä on auttajia. Toimintalinjaus 2020-2023.

Suomen Punainen Risti. (2021a). SPR:n ja STM:n yhteistyöpöytäkirja. Haettu 26.4.2022 osoitteesta <https://rednet.punainenristi.fi/node/62401>

Suomen Punainen Risti. (2021b). Terveiden edistämisen verkkoperehdytys: Päihdetyö. Haettu 3.2.2023 osoitteesta bit.ly/3Oy1ph9

Suomen Punainen Risti. (2021c). Terveiden edistämisen verkkoperehdytys: Seksuaaliterveytyö. Haettu 3.2.2023 osoitteesta bit.ly/42Tj6Ms

Suomen Punainen Risti. (2021d). Terveiden edistämisen verkkoperehdytys: Tapaturmien ehkäisy. Haettu 3.2.2023 osoitteesta bit.ly/3pNvM8X

Suomen Punainen Risti. (2022). Maksutonta ja nimetöntä terveysneuvontaa eri puolilla Suomea. Haettu 24.1.2023 osoitteesta <https://www.punainenristi.fi/vapaaehtoiseksi/terveytta-edistamaan/>

Suomen Punainen Risti. (2023a). Terveiden edistämisen verkkoperehdytys. Haettu 15.3.2023 osoitteesta bit.ly/3okcuro

Suomen Punainen Risti. (14.1.2023b). Historia. Haettu 14.1.2023 osoitteesta <https://www.punainenristi.fi/tyomme/historia/>

Suomen Punainen Risti. (n.d.a). Järjestötoiminta. Haettu 17.3.2022 osoitteesta <https://www.punainenristi.fi/tyomme/jarjestotoiminta/>

Suomen Punainen Risti. (n.d.b). Mitä Punainen Risti tekee? Haettu 17.3.2022 osoitteesta <https://www.punainenristi.fi/tyomme/>

Suomen Punainen Risti. (n.d.c). Punaisen Ristin toimintaohjeet. Haettu 29.4.2023 osoitteesta <https://www.punainenristi.fi/tyomme/punaisen-ristin-toimintaohjeet/>

Tasavallan presidentin asetus Suomen Punaisesta... 827/2017. Haettu 14.1.2023 osoitteesta bit.ly/45mUkGo

Terveysten ja hyvinvoinnin laitos. (3.5.2022). Tapaturmat Suomessa. Haettu 3.2.2023 osoitteesta bit.ly/3lwazqu

Terveysten ja hyvinvoinnin laitos. (2023). Keskeisiä käsitteitä. Haettu 25.1.2023 osoitteesta bit.ly/3MMe6DO

Tilastokeskus. (10.11.2020). Väestön tieto- ja viestintätekniikan käyttö 2020. Haettu 4.4.2022 osoitteesta bit.ly/3pZ6FjF

Torkkola, S. (2014). Muuttuva terveystiedotus, medioituvat terveydet ja sairaudet. Teoksessa U. Järvi (toim.), Tautinen media. Duodecim.

Tuulaniemi, J. (2011). Palvelumuotoilu. Talentum.

Væggemose, U., Ankersen, P. V., Aagaard, J. & Burau, V. (2018). Co-production of community mental health services: Organising the interplay between public services and civil society in Denmark. *Health & Social Care in the Community*, 26(1), 122–130. <https://doi.org/10.1111/HSC.12468>

Valli, R. (2018). Aineiston keruu kyselylomakkeella. Teoksessa R. Valli (toim.), Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. PS-kustannus. Haettu 10.4.2023 osoitteesta <https://www.ellibslibrary.com/reader/9789524515160>

Valtioneuvoston julkaisuarkisto Valto. (2020). Kansalaisyhteiskunnan tila ja tulevaisuus 2020-luvun Suomessa. Haettu 7.3.2022 osoitteesta <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-287-918-9>

World Health Organization. (n.d.). I Communicating for health. Haettu 28.3.2022 osoitteesta <https://www.who.int/about/communications>

LIITE 1: SPR SATAKUNNAN PIIRIN KARTTA

LIITE 2: SPR:N TERVEYDEN EDISTÄMISEN YHDYSHENKI- LÖILLE SUUNNATTU KYSELY

Punaisen Ristin terveyden edistämisen yhteyshenkilöille suunnattu kysely
ARVOISA KYSELYYN VASTAAJA.

Olemme kaksi ylemmän ammattikorkeakoulun (Yamk) opiskelijaa Satakunnan ammattikorkeakoulusta (Samk). Opintomme kuuluvat terveyden edistämisen koulutusohjelmaan.

Opinnäytetyöksi valikoitui SPR:n terveyden edistämisen yhteyshenkilön toiminnan ja tiedonvälityksen vahvistaminen osastossa.

Tämä kysely on osa tiedon hankkimista opinnäytetyössä. Kehittämistyön tavoitteena on vahvistaa terveyden edistämisen yhteyshenkilön roolia järjestössä sekä parantaa viestintää luomalla toimintamenetelmä tukemaan vapaaehtoista terveyden edistämisen yhteyshenkilöä tehtävässään.

Tutkimukseen osallistuminen on vapaaehtoista ja osallistuja voi koska tahansa peruuttaa osallistumisensa.

Vastauksia käsitellään luottamuksellisesti, pidetään salaisina ja säilytetään opinnäytetyön ajan asianmukaisesti. Kyselyaineisto on vain opinnäytetyöntekijöiden käytettävissä ja kyselyn vastaukset hävitetään opinnäytetyön valmistuttua.

Osallistumisesi kyselyyn on arvokasta. Sinun tietosi ja kokemuksesi auttavat kehittämään terveyden edistämisen yhteyshenkilön tehtävänkuvaa ja viestintää osastoissa.

Kiitos osallistumisesta!

Tiina Hiidenoja-Sirén

etunimi.sukunimi@student.samk.fi

Tanja Hydén

etunimi.sukunimi@student.samk.fi

Taustatietoja:

Sukupuoli *

Nainen

Mies

Ikäryhmä *

alle 30 30-45 46-60 61-75 yli 75

Missä toimintaryhmässä olet mukana?

Ensiapuryhmätoiminta	Henkinen tuki
Monikulttuurisuus	Nuoriso
Seksuaaliterveys	Päihdetyö
Terveyspiste	Ystävätoiminta
Muu, mikä?	

Terveyden edistäminen osastossa

Huomioidaanko toimintaryhmässäsi terveyden edistäminen? *

Hyvin Kohtalaisesti Ei lainkaan

SPR on aloittanut Terveyden edistämisen ohjelman vuonna 2018. Terveyden edistämisen ohjelman sisältöalueita ovat terveyspistetoiminta, seksuaaliterveystyö, päihdetyö sekä vapaa-ajan tapaturmien ehkäisy. Terveyden edistämisen ohjelman tavoite on vahvistaa lähiyhteisöjen terveyden edistämisen toimintaa. (Suomen Punainen Risti www-sivut 2020.)

Terveyden edistämisen yhteyshenkilön tavoitteena on edistää terveyden edistämisen asioita osaston toiminnassa ja eri toimintaryhmissä muun muassa välittämällä ajankohtaista tietoa, ohjaamalla ja motivoimalla vapaaehtoisia sekä järjestää toimintaryhmissä terveyden edistämisen toimintaa esim. tapahtumia. Myös yhteistoiminta järjestön sisällä ja osaston ulkopuolella eri yhteistyötahojen kanssa, on tärkeä osa terveyden edistämisen yhteyshenkilön toimintaa.

Osaston hallitus on nimennyt sinut terveyden edistämisen yhteyshenkilöksi.

Oletko saanut tehtävään perehdytyksen?

- A) Minut on perehdytetty tehtävään
- B) Minua ei ole perehdytetty tehtävään

Jos sait perehdytyksen tehtävään, mitä sen sisältö koski?

- A) terveyden edistämisen yhteyshenkilölle kuuluvia tehtäviä osastossa
- B) terveyden edistämisen viestintää osastossa
- C) muuta, mitä?

Miten terveyden edistämisen yhteyshenkilön toiminta näkyy tällä hetkellä osastosi toiminnassa? Kerro omin sanoin.

Miten arvioit omia valmiuksiasi toimia terveyden edistämisen yhteyshenkilönä? Esimerkiksi koulutus, osaaminen, atk-aidot, verkostot, aika ja muut resurssit jne.

Miten yhteyshenkilön toimintaa voitaisiin kehittää osaston terveyden edistämisen vahvistamiseksi? Kirjoita ideoita ja ehdotuksia.

Terveyden edistämisen materiaali

Punaisen Ristin keskustoimistosta terveyden edistämisen yksiköstä lähetetään terveyden edistämisen yhteyshenkilöille uutiskirjeitä noin 4/vuosi. Miten olet välittänyt uutiskirjeen sisältöä eri toimintaryhmille?

Toimintaryhmällä tarkoitetaan tässä kyselyssä ystävätoimintaa, henkisen tuen ryhmää, ensiapuryhmää, terveystieteitä, omaishoitaja toimintaa jne.

- A) olen lukenut uutiskirjeen ja lähettänyt saamani viestin eteenpäin kaikille toimintaryhmille
- B) en ole tiennyt, että uutiskirje tulee välittää eteenpäin
- C) olen lukenut uutiskirjeen, mutta en ole lähettänyt eteenpäin
- D) olen välittänyt terveyden edistämisen tietoutta erilaisissa tilaisuuksissa tai tapahtumissa

Oletko saanut Punaiselta Ristiltä muuta terveyden edistämisen materiaalia?

- A) kyllä, mitä muuta?
- B) en

Onko saamasi terveyden edistämisen materiaali ollut

- A) välttävää
- B) riittävää

C) monipuolista

Millaista materiaali toivoisit saavasi

- A) luentotiivistelmiä
- B) sähköisiä linkkejä
- C) esitteitä
- D) mitä muuta?

Terveyden edistämisen viestintä

Miten parantaisit viestintää terveyden edistämisen osalta osastossasi?

Kuvaa oma hyvä toimintatapasi terveyden edistämisen yhteyshenkilön?

Kiitos vastauksista!

LIITE 3: TUTKIMUSLUPA-ANOMUS

TUTKIMUSLUPA-ANOMUS (Opinnäytetyö)

SUOMEN PUNAINEN RISTI

Satakunnan piiri
Paula Ilén Toiminnanjohtaja
Pohjoispuisto 3, 28100 Pori
GSM +358 (0)40 563 0118
Sähköpostiosoite: paula.ilen@punainenristi.fi

OPINNÄYTETYÖN TEKIJÄT:

Hiidenoja-Sirén Tiina ja Hydén Tanja

TEKIJÖIDEN SÄHKÖPOSTIOSITTEET: tiina.hiidenoja-siren@student.samk.fi tanja.hyden@student.samk.fi

OPPILAITOS JA KOULUTUSOHJELMA: Satakunnan ammattikorkeakoulu, Sosiaali- ja terveysalan ylempi ammattikorkeakoulututkinto, Terveiden edistämisen koulutusohjelma

OHJAAJA:

Seija Olli, lehtori, TtT, esh
Satakunnan Ammattikorkeakoulu, Hyvinvointi ja terveys
PL 1001, 28101 PORI
GSM +358 (0)44 710 3457
Sähköpostiosoite: seija.oll@samk.fi

TYÖN NIMI: SPR:n terveydenedistämisen yhteyshenkilön toiminnan ja viestinnän vahvistaminen osastossa

TUTKIMUKSEN JA AINEISTONKERUUN SUUNNITELTU AJANKOHTA: kesä 2020. Sopimus perustuu hyväksytyyn opinnäytetyön suunnitelmaan.

HENKILÖTIETOJA EI KÄSITELLÄ TUTKIMUKSESSA. TUTKIMUKSEN PÄÄTTYNYÄ TUTKIMUKSEN VASTAUKSET HÄVITETÄÄN.

PVM JA OHJAAJAN ALLEKIRJOITUS

Seija Olli 18.6.2020

Seija Olli, lehtori
Satakunnan Ammattikorkeakoulu

PVM JA TUTKIMUSLUVAN MYÖNTÄJÄ

Paula Ilén 24.6.2020

Paula Ilén, toiminnanjohtaja
Suomen Punainen Risti, Satakunnan piiri

PVM JA OPINNÄYTETYÖN TEKIJÄT:

Tiina Hiidenoja-Sirén 24.6.2020

Tiina Hiidenoja-Sirén

Tanja Hydén 25.6.2020

Tanja Hydén

LIITE 4: SPR OSASTOJEN TERVEYDEN EDISTÄMISEN VAPAAEHTOISTEN ”IDEAILTA”

Punaisen Ristin osastojen terveyden edistämisen vapaaehtoisten ”ideailta”

ARVOISA TERVEYDEN EDISTÄMISEN YHTEYSHENKILÖ OSASTOSSA
Tule mukaan ideoimaan uusia tuulia terveyden edistämiseen!

Olet osallistunut noin vuosi sitten toteutettuun SPRn terveyden edistämisen kyselyyn. Aikaisemmassa kyselyssä saatujen tulosten pohjalta pidämme kehittämisisillan, johon toivomme Teidän osallistuvan. Illan tarkoituksena on yhdessä ideoita keinoja terveyden edistämisen viestinnän kehittämiseksi osastoissa. Osallistumisenne on arvokasta, koska teidän tietonne ja kokemuksenne auttavat kehittämään terveyden edistämisen yhteyshenkilön roolia ja viestintää osastoissa.

Sähköpostiosoitteenne saimme edellisestä kyselystä, jossa olitte ilmoittaneet kiinnostuksen osallistua terveyden edistämisen kyselyihin jatkossa.

Olemme kaksi ylemmän ammattikorkeakoulun (Yamk) opiskelijaa Satakunnan ammattikorkeakoulusta (Samk). Opintomme kuuluvat terveyden edistämisen koulutusohjelmaan ja opinnäytetyönä teemme kehittämistyön yhteistyössä Punaisen Ristin terveyden edistämisen yksikön kanssa. Kehittämistyön tavoitteena on vahvistaa Punaisen Ristin terveyden edistämisen yhteyshenkilön roolia järjestössä sekä parantaa viestintää terveyden edistämisestä osastossa.

Tilaisuus järjestetään etänä Teamsin välityksellä ja toivomme että ilmoittaudut mukaan. Ilmoittautuneille lähetetään sähköpostiin erillinen osallistumislinkki.

Idea-ilta Teamsilla tiistaina 7.4.2022 klo 18.00-19.30

Ilmoittautuminen etunimi.sukunimi@student.samk.fi **31.3.2022 mennessä.**

LUOTTAMUKSELLISUUS

Noudatamme Punaisen Ristin tietosuojaperiaatteita ja -käytäntöjä.

Tietosuojaperiaatteet ja -käytännöt - Punainen Risti

Olet osallistumassa Satakunnan ammattikorkeakoulun opintoihin kuuluvan opinnäytetyöhön liittyvään kehittämistyöhön. Osallistuminen on vapaaehtoista ja osallistuja voi koska tahansa peruuttaa osallistumisensa.

Kehittämistyössä saatua aineistoa käytetään vain opinnäytetyön tekemiseen ja opinnäytetyön valmistuttua aineisto tuhoetaan. Kehittämisilta nauhoitetaan ja jälkikäteen se analysoidaan opinnäytetyössä. Saatua aineistoa tuhoetaan, kun kehittämistyö on valmis. Aineistoa pidetään salaisena ja säilytetään opinnäytetyön ajan asianmukaisesti. Aineisto on opinnäytetyöhön osallistuneiden käytävissä.

Tiina Hiidenoja-Sirén
etunimi.sukunimi@student.samk.fi

Tanja Hydén
etunimi.sukunimi@student.samk.fi

Liite: Tietosuojaseloste

LIITE 5: SÄHKÖPOSTI ILMOITTAUTUNEILLE

Kiitos ilmoittautumisesta

OSASTOJEN TERVEYDEN EDISTÄMISEN YHTEYSHENKILÖIDEN IDEOINTI-ILTAAN

Oheisen Teams-linkin kautta pääset osallistumaan 7.4.2022 klo 18.00 alka-
vaan terveyden edistämisen vapaaehtoisten ”idea”iltaan.

LINKKI

Tässä aktiivinen linkki.

Illan ohjelma:

klo 18 Kehittämistyön ja illan tavoitteet: Illan tarkoituksena on yhdessä
ideoita keinoja terveyden edistämisen viestinnän kehittämiseksi
osastoissa.

18.15 Yhteinen ideointi

19.00 Yhteenveto

19.30 Kiitos osallistumisesta!

Yst.terv.

Tiina Hiidenoja-Sirén

etunimi.sukunimi@student.samk.fi

p.

Tanja Hydén

etunimi.sukunimi@student.samk.fi

p.

Miten pääsen mukaan Teams-palaveriin?

Teamsia varten laitteellasi tulee olla Teams-sovellus. Jos tietokoneellasi tai
mobiililaitteellasi on asennettu Teams-sovellus, liityt automaattisesti linkkiä
painamalla.

Jos liityt tietokoneellasi ja siinä ei ole Teamsiä, aukeaa linkki nettiselaimen,
josta valitaan ” Katso sen sijaan verkossa”.

Jos liityt puhelimella tai muulla mobiililaitteella ja laitteessa ei ole Teamsiä, voit
ladata sovelluksen ennen Teams-tapaamista laitteesi sovelluskaupasta (esim.
Google Play tai App Store).

Tarvittaessa voimme etukäteen testata yhteyksien toimivuutta, tässä tapauk-
sessa ota yhteyttä etunimi.sukunimi@student.samk.fi tai p.

LIITE 6: MUISTUTUSSÄHKÖPOSTI IDEAILTAAN

Punaisen Ristin osaston terveyden edistämisen yhteyshenkilöiden ”ideailta”

Tule mukaan ideoimaan uusia tuulia terveyden edistämiseen!

Ideailta Teamsilla torstaina 7.4.2022 klo 18.00-19.30

Illan tarkoituksena on yhdessä keskustella ja ideoita keinoja terveyden edistämisen yhteyshenkilön roolin parantamiseksi osastoissa. Osallistumalla voit vaikuttaa terveyden edistämisen kehittämistyöhön Suomen Punaisella Ristillä.

Ilta järjestetään yhteistyössä kahden ylemmän ammattikorkeakoulun (Yamk) opiskelijan kanssa Satakunnan ammattikorkeakoulusta (Samk). Opinnot kuuluvat terveyden edistämisen koulutusohjelmaan ja opinnäytetyönä tehdään kehittämistyö Punaisen Ristin terveyden edistämisen yksikön kanssa. Kehittämistyön tavoitteena on vahvistaa Punaisen Ristin terveyden edistämisen yhteyshenkilön roolia järjestössä sekä parantaa viestintää terveyden edistämisestä osastoissa.

Tilaisuus järjestetään etänä Teamsin välityksellä. Lähde mukaan **ilmoittautumalla 6.4.mennessä.**

Ilmoittaudu sähköpostiin etunimi.sukunimi@student.samk.fi

Ideailtaan ilmoittautuneille lähetetään sähköpostiin erillinen osallistumislinkki Teamsiin.

Tervetuloa mukaan!

Ystävällisin terveisin

Tiina Hiidenoja-Sirén ja Tanja Hydén

Samk Yamk-opiskelijat

Noudatamme Satakunnan ammattikorkeakoulun ja Suomen Punaisen Ristin tietosuojaperiaatteita ja -käytäntöjä.

LIITE 7: PADLET

padlet

padlet.com/thiidenoja/23mwtgtibag8clkb

Tulevaisuuden terveyden edistäjän rooli osastossa

Osastojen terveyden edistämisen vapaaehtoisten ideailta 7.4.2022
TIINA HIIDENOJA-SIREN JA TANJA HYDÉN 6.04.2022 16.23

Terveyden edistämisen yhteyshenkilö osastossa

- **Tarpeellinen**
- **Kaikkia mahdollisuuksia ei ole käytetty**
- **Voisi tehdä enemmän**
- **Lisää tukea yhteyshenkilölle kaivataan**
- Millaista tuki voisi olla?
- **On taitavia vapaaehtoisia, joiden osaaminen pitäisi saada parempaan käyttöön.**
- **Osaston hallituksen tuki**
- roolin avaamista osastossa toimivalle porukalle
- terveyden edistäminen - terveystieteiden Toimenkuvan selkeyttäminen
- Te moninaista toimintaa - kaikki voivat tehdä

Tehtävän viestintä ja markkinointi osastossa

- miten tiedotetaan osastoissa?
- Sähköposti ja wa
- **eri viestintäkanavat käyttöön keskitetyksi**
- **verkkokurssit hyviä**
- **Ihmiset eivät uskalla lähteä mukaan terveyden edistämisen toimintaan, kun pelkäävät ettei koulutus riitä.**
- WA käytössä, piirin koulutus te-toimintaan
- koulutuksia lisää
- viestintämenetelmiin tukea? Rednet. Oma Punainen Risti ohjelmaan kehitystä tarvitaan lisää
- Kertauskoulutusta mm. Oman käyttöön
- Rednet "laaja" (tulossa Rednet 2)

Perehdytys

- **Mentori**
- **verkosto**
- johdonmukainen perehdytys
- tuki muilta toimijoilta
- **Etä- ja lähitapaamisia kollegojen kanssa**
- **piirikohtaiset koulutukset, saman alueen toimijoille, samat vaatimukset**
- Perehdytys mistä materiaalit löytyvät
- kirjallista materiaali kaikkien käytössä, uusien toimijoiden perehdytys
- Oman osaston perehdytys materiaali.
- Terveyden edistämisen polku?!

Millaisia työkaluja kaipaavat osaston terveyden edistäminen toimintaan?

- **Koulutusta**
- Käytetyt järjestelmät tutuiksi
- **selvät ohjeet KOKO osastoa ajatellen**
- **piiristä tukihenkilö**
- **Kaikkien osaaminen pitäisi saada käyttöön.**
- Yhteisiä tapaamisia keskustuimisto- piiri
- Uusia ideoita tapaamista omaan toimintaan.
- Hupsis – kouluttajaresurssi
-

TULOKSET

- (ohje eka osuuteen) **ITÄHÄN VASTATAAN MYÖHEMMIN, EI VIELÄ TÄSSÄ VAIHEESSA**
- Lisää tukea toiminnan vahvistamiseksi, koulutusta monipuolisesti, yhteisiä tapaamisia, yhdessä tekemistä,
- Ohjelmien käyttöön koulutusta. Mitä ohjelmat pitävät sisällään.
- Korona - it-taidot kuten TEams vahvistanut osallistumista.
Ympäri Suomea vapaaehtoisia mukana.

LIITE 9: SPR:N KESKUSTOIMISTON VALTAKUNNALLISEN KYSELYN KYSYMYKSET TERVEYDEN EDISTÄMISEN VAPAAEHTOISILLE (KEVÄT 2021)

SPR:n keskustuimiston valtakunnallisen kyselyn kysymykset terveyden edistämisen vapaaehtoisille (kevät 2021)

Kysymykset.

1. Kerro mitä terveystoiminnan yhteyshenkilön tehtävääsi kuuluu omassa osastossasi? (jos tehtävään ei kuulu erityisesti mitään, tai et tiedä mitä siihen kuuluu, kerro sekin)
2. Oletko saanut perehdytystä tai koulutusta terveystoiminnan yhteyshenkilön tehtävään? Jos, niin minkälaista?
3. Oletko tietoinen terveystoiminnan yhteyshenkilön tehtävänkuvauksesta, joka on luotu järjestön toimesta?
4. Tiedätkö mitä terveyden edistämisen vapaaehtoinen tarkoittaa?
5. Jos terveyden edistämisestä kiinnostunut uusi vapaaehtoinen ottaisi sinuun tai osastonne muihin vapaaehtoisiin yhteyttä, mihin toimintaan ohjaisitte vapaaehtoisien?
6. Tämä kysely on anonyymi, mutta mikäli sinuun saa olla yhteydessä tarkemman kyselyn toteuttamiseksi, kirjoita tähän sähköpostiosoitteesi